NAAR SCHOOL!
waar elk kind welkom is

Nº 08 | APRIL 2017

MAATSCHAPPELIJKE STAGE: EEN BLIJVERTJE

GEDRAGSPROBLEMEN ZIJN TE VOORKOMEN MET NIEUWE AANPAK

Doorgaande leerlijn vervlecht groep 8 met brugklas

vosabb

Het bestuur van het Openbaar
Primair Onderwijs Ameland zoekt

OPO Ameland

Bestuurslid bestuurscommissie

FUNCTIE-EISEN
- U onderschrijft de grondslagen van het openbaar onderwijs
- U heeft gevoel voor bestuurlijke verhoudingen
- U heeft ervaring met financiën op bestuurlijk niveau

Meer informatie over de functie vindt u op www.opo-ameland.nl

INTERESSE?
Stuur dan uw schriftelijke reactie tot 23 april 2017 aan:*
Bestuurscommissie openbaar basisonderwijs Ameland
Mevrouw J.N. Schoustra
Van der Stratenweg 2
9163 HT Nes-Ameland

Of per mail aan bestuur@opo-ameland.nl

**Wij ontvangen graag een korte persoonsomschrijving en uw motivering om deel te nemen aan het bestuur van het openbaar primair onderwijs met aantoonbare financiële ervaring*

instruct

Bezoek onze website www.digit.school of bel 0172 - 65 09 83

WIJ GAAN NAAR SCHOOL!

Rebecca & Cinto

**Rebecca Keijzer zit in 3 vwo van het openbare Nieuwe IJsselcollege in Capelle aan den IJssel.
Cinto Verkerk zit in groep 4 van openbare basisschool West, ook in Capelle.**

Rebecca: 'Voor volgend jaar heb ik gekozen voor het profiel Economie en Maatschappij. We zitten sinds januari in een nieuw gebouw. Ik was eerst een beetje bang dat het heel druk zou worden, omdat we nu van vmbo-kader tot vwo bij elkaar zitten, maar dat valt erg mee. Hiervoor zat ik op obs West. Dat was heel leuk. Toen had ik zin om naar de middelbare school te gaan, maar als ik nu terugdenk aan de basisschool, dan was het toen eigenlijk leuker. Je moest veel minder dan nu.'

Cinto: 'Ik ben zeven, maar op 6 mei ben ik jarig. Kinderen noemen mij soms 'Cint'. Dat klinkt als 'kind'. Mijn broertje is ook een kind, maar ze bedoelen mij. Dat is grappig! Wat ik héél leuk vind op school, is het Legolokaal. Daar kun je dingen bouwen, robots en zo. Ook gym is leuk, en buitenspelen. En filmpjes kijken. Dat is leuker dan als de juf voorleest. Want dan moet je luisteren en stilzitten en mag je niks zeggen. Als je samen een filmpje kijkt, mag je wel praten. Spelling vind ik ook leuk, en ik zit op judo en voetbal.

Op de pagina's 10 tot en met 13 staat een artikel over de doorgaande leerlijn van openbare basisschool West en het Nieuwe IJsselcollege in Capelle aan den IJssel.

Colofon

Naar School! is een uitgave van VOS/ABB, de vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen. (www.vosabb.nl).
Het magazine verschijnt 5 x per jaar.
Nr 8, april 2017

Redactie-adres:
VOS/ABB, postbus 162, 3440 AD Woerden, redactie@vosabb.nl, 0348-405200.

Hoofdredactie:
Lucy Beker

Aan dit nummer werkten mee: Karin van Breugel, Martin van den Bogaerdt, Martijn Buskermolen, Jurgen van Dijk, Robert van Dijk, Paul van Goethem Kelderbouw, Olga van der Horst, Sanne van der Most, Karin Peters, Freddy Schinkel, Martine Sprangers, Harry Tielman, Rob Voss.

Foto omslag en pagina 3:
Martin van den Bogaerdt

Vormgeving:
Caro Grafico Grafisch Ontwerp, Culemborg

Drukwerk: Controlmedia, Wildert (Essen), België

Abonnementen: Leden van VOS/ABB ontvangen automatisch één gratis abonnement op *Naar School!*. Dit geldt voor schoolbesturen én hun scholen. Bovenschoolse directies kunnen op aanvraag ook één gratis abonnement ontvangen. Voor meer informatie: www.vosabb.nl/abonnementen Niet-leden kunnen een abonnement nemen voor € 29,50 per jaar (tarief 2017). Abonneren kan door een mailtje te sturen aan welkom@vosabb.nl.

Advertenties: Recent Amsterdam, contactpersoon Ray Aronds, info@recent.nl 020 330 89 98

Het volgende nummer verschijnt rond 13 juni 2017.

Een spannende overstap

Voor elk kind is het een bijzonder moment: de overstap van basisschool naar brugklas. Ik herinner me nog goed hoe geweldig ik het vond en hoe spannend. Geweldig dat ik eindelijk Engels en Frans ging leren. Spannend dat ik nieuwe klasgenoten kreeg én nieuwe leraren. Ik was snel gewend en blij met nieuwe vriendinnen. 'De middelbare' bleek vooral leuk.

Zo soepel als indertijd bij mij, gaat het echter niet bij elk kind. Veel scholen signaleren dat de leerprestaties nogal eens lijden onder spanning en stress. Overal wordt daarom nagedacht over manieren om kinderen een soepele start in de brugklas te geven. Sommige scholen zoeken het in vergaande samenwerking tussen po en vo. Ook komen er steeds meer aparte scholen voor leerlingen tussen de 10 en 14 jaar, die zo de vo-keuze nog wat kunnen uitstellen. Toen ik daar voor het eerst van hoorde, dacht ik even: krijgen we weer een soort middenschool? Opnieuw basisvorming? Dat hebben we allemaal al gehad, toch? En steeds was het niet zo succesvol. Maar eerlijk is eerlijk: dit keer gaat het anders. Want deze constructies worden opgezet vanuit de scholen zelf en niet van bovenaf opgelegd. De 10-14-onderwijsroutes zijn bovendien niet verplicht voor elk kind, maar een oplossing voor kinderen die nog wat uitstel van schoolkeuze nodig hebben. Het komt erop neer dat de scholen bezig zijn om vaker maatwerk te bieden, om meer kinderen de kans te geven hun talenten tot bloei te laten komen: zowel de vroegbloeiers als de laatbloeiers.

Er is dus een prachtige beweging gaande in het onderwijs richting de doorgaande leerlijn. En die beweging blijft niet beperkt tot de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. Ook aan het begin van de leerlijn gebeurt wat. Want de overstap van de peuterklas naar de kleuterklas is voor veel kinderen al net zo spannend.

In dit nummer veel voorbeelden van scholen die werken aan versoepeling van de doorstroming. Mooie initiatieven om kinderen te helpen op lastige momenten in hun schoolloopbaan.

En toch: een béétje spannend mag het ook wel blijven, die overstap naar een andere school. Want een béétje spannend is juist leuk.

Lucy Beker
hoofdredacteur
redactie@vosabb.nl

Inhoud

10 Doorgaande leerlijn
Obs West in Capelle aan den IJssel vervlecht groep 8 met de brugklas van het Nieuwe IJsselcollege, om de overgang vloeiender te maken en een echte doorgaande leerlijn te creëren.

14 Uitstel schoolkeuze: waarom (niet)?
Stel de schoolkeuze een paar jaar uit, is het advies van onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen. Maar in de praktijk is niet iedereen het daarmee eens.

16 Gedragsproblemen voorkomen
Sterrenschool Apeldoorn weet te voorkomen dat kinderen gedragsproblemen ontwikkelen. Het geheim is een nieuwe functie vanuit de zorg, geïntegreerd in het team. Een succesvolle pilot.

18 Het feest van het openbaar onderwijs
De actie School!Week is ook dit jaar weer een feest geworden. Een beeldverslag van de activiteiten in het land.

20 Rekentoets heeft langste tijd gehad
Er komt een alternatief voor de huidige rekentoets. Hoe is dat nieuws ontvangen? Drie reacties.

22 Maatschappelijke stage
De maatschappelijke stage is wegbezuinigd. Desondanks gaat tweederde van de scholen er tóch mee door.

24 Duurzaamste school
In Uden staat een gloednieuw schoolgebouw dat helemaal zelfvoorzienend is. Duurzamer krijg je het niet!

26 Toekomstbestendig onderwijs
Acht leerlingen van RSG Wolfsbos in Hoogeveen krijgen hun lessen techniek deels buiten de school. Zo wordt gewerkt aan toekomstbestendig onderwijs.

28 Schoolzwemmen kopje onder?
Steeds minder basisscholen bieden zwemles aan, maar tegelijkertijd worden overal in het land creatieve oplossingen gevonden om kinderen toch zwemvaardig te maken.

30 Contact met India
India is in beeld bij Nederlandse scholen. 'We willen de leerlingen laten zien dat India geen ontwikkelingsland is'. Scholieren skypen met elkaar.

Rubrieken

3 **Wij gaan naar school**
Rebecca & Cinto, Capelle aan den IJssel

6 **School!Nieuws**
In het kort

9 **Column**
Hans Teegelbeckers

31 **Excursietip**
Biesbosch MuseumEiland

32 **Hoe zit het nu precies?**
Antwoorden op veelgestelde vragen

34 **Nieuw in de boekenkast**
Selectie uit publicaties voor het onderwijs

35 **Juridisch advies**
Ziek in de vakantie

SCHOOL!NIEUWS

VOS/ABB vernieuwt en verbreedt

VOS/ABB heeft met zes nieuwe adviseurs een vernieuwing en verbreding ingezet die past bij het koersplan van de vereniging.

In het *Koersplan 2017-2020. VOS/ABB beweegt onderwijs!* staat dat de vereniging vanuit verschillende perspectieven werkt aan goed openbaar en algemeen toegankelijk primair en voortgezet onderwijs. Daarbij richt VOS/ABB zich met bestuur en management als vertrekpunt op alle actoren en stakeholders: van leerling tot raad van toezicht.

Helpdesk op sterkte
De inhoudelijke ontwikkelingen binnen VOS/ABB hebben, mede in het licht van het vertrek van enkele personeelsleden, geleid tot het aantrekken van een aantal adviseurs en beleidsmedewerkers. Zo houden de juridisch adviseurs Cécile van der Goot en Christiaan Rooseboom de Helpdesk op sterkte na het vertrek van José van Snek en de taakverandering van Ronald Bloemers. De laatste richt zich voortaan in het belang van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs hoofdzakelijk op de landelijke, regionale en lokale politieke lobby van VOS/ABB.

Passend onderwijs en integrale kindcentra
Beleidsadviseur Rozemarijn Boer is binnen VOS/ABB de nieuwe specialist op het gebied van passend onderwijs. Zij heeft ook kennis en ervaring op het gebied van integrale kindcentra.

Adviseur Eline Vrenken richt zich op projecten die liggen op het snijvlak van pedagogiek, onderwijs en beleid. Zij adviseert scholen over de beste ondersteuning van leerlingen.

Kwaliteitsbeleid, HRM/P&O en FUWASYS
André de Jong is aangetrokken als beleidsadviseur op het gebied van onder andere kwaliteitszorg in het primair en met name ook in het voortgezet onderwijs. Hij houdt zich tevens bezig met bedrijfsvoering, strategie, (verander)management en bestuur. Ivo Israël is adviseur op het terrein van bestuur en management en HRM/P&O. Hij is tevens coördinator FUWASYS.

Kennismaken met alle VOS/ABB'ers? Ga naar www.vosabb.nl > Over VOS/ABB >Medewerkers.

Cécile van der Goot

Christiaan Rooseboom

Rozemarijn Boer

Eline Vrenken

Ivo Israël

André de Jong

Hoge opbrengst **Leuk Leren Week**

Nicolette van Dam op obs De Westwijzer in Amstelveen

Meer dan 1000 basisschoolklassen deden in maart mee aan de Leuk Leren Week van het online leerplatform Squla en streden samen voor het VN-kinderfonds Unicef.

Dat werd een succes. De scholieren speelden met een dagelijkse Unicef-quiz en een Squla-quiz maar liefst 13.877 zakjes pindapasta bij elkaar, terwijl 10.000 zakjes het doel was.
De voedzame pindapasta is bedoeld om de hongersnood in delen van Afrika en Jemen te lenigen. Groep 5b van openbare basisschool De Westwijzer in Amstelveen overhandigde een symbolische cheque voor Giro555 van de samenwerkende hulporganisaties aan actrice en presentatrice Nicolette van Dam. Zij is goodwillambassadeur van Unicef.

Inspiratiekalender nu ook digitaal!

U kunt een kijkje nemen op onze digitale Inspiratiekalender. Wat vindt u van de lesideeën op deze speciale website? Mail uw gebruikservaringen naar Erik Idema van uitgeverij Kwintessens: e.idema@kwintessens.nl.

Met de lesideeën op www.inspiratiekalender.nl kunt u in de klas op eigentijdse wijze aandacht besteden aan levensbeschouwing. De ideeën zijn ontwikkeld voor openbare basisscholen.
U kunt inloggen met de volgende gegevens:
Username: Inspiratie
Password: Ikbenwelkom

Eerder hebben VOS/ABB en Kwintessens de papieren Inspiratiekalender voor het openbaar onderwijs ontwikkeld. De digitale Inspiratiekalender is hier een aanvulling op.

Mediatrainingen voor mensen uit onderwijs

Nog dit schooljaar organiseert VOS/ABB twee mediatrainingen voor mensen uit het onderwijs: op donderdag 18 mei en woensdag 28 juni. Deze trainingen gaan over crisiscommunicatie.

De trainingen worden net als de vorige keren gegeven door zelfstandig communicatieadviseur Ronald Brouwers. Hij maakt deel uit van de communicatiepool die u als lid van VOS/ABB kunt inschakelen als uw organisatie te maken heeft met een crisissituatie. Brouwers: 'Een crisis komt altijd onverwacht. De eerste reactie is er vaak een van afwachten of hopen dat het overwaait, maar dat is tegenwoordig met sociale media een illusie. Snel en transparant communiceren is van groot belang. Dat voorkomt geruchtenvorming en zorgt ervoor dat de omgeving van de school bij de crisis wordt betrokken. Dat wekt vertrouwen. Controle houden op de crisis begint met controle houden op de communicatie.'

Ronald Brouwers

Oefenen in de praktijk
De mediatraining duurt één dag. U krijgt theoretische kennis aangereikt en oefent in de praktijk. Brouwers heeft daarvoor audiovisuele apparatuur beschikbaar. Hij stelt zich op als kritisch journalist die vragen stelt waarop u wellicht niet direct een goed antwoord weet. U ervaart hoe journalisten zich opstellen en leert hoe u in het belang van goede communicatie over uw organisatie het beste op hen kunt reageren.
De trainingen worden gegeven in ons kantoor in Woerden. Let op: u kunt alleen deelnemen als uw organisatie bij VOS/ABB is aangesloten. Deelname kost 395 euro ex. btw. Aanmelden kan via welkom@vosabb.nl.

Korting op online contractbeheer

VOS/ABB-leden krijgen structureel 10 procent korting op online contractbeheer van Pactum.

Met online contractbeheer van Pactum kunt u continu monitoren of contracten kunnen worden beëindigd. Ook kunt u het juiste moment aangrijpen om met leveranciers nieuwe afspraken te maken.

Meer informatie op www.contractbeheer.com. Als uw organisatie is aangesloten bij VOS/ABB, meldt u bij de kortingscode 'VOS/ABB'. De korting bedraagt gemiddeld 121 euro per jaar.

Armoede signaleren

Scholen zijn belangrijk voor het signaleren van armoede in gezinnen. Dat benadrukt de Sociaal-Economische Raad (SER), die het adviesrapport Opgroeien in armoede heeft uitgebracht.

Volgens de SER zijn leerkrachten vaak de eerste buitenstaanders die effecten van armoede bij kinderen opmerken. Ook moeten scholen kinderen leren met geld om te gaan en de eigen bijdrage van ouders beheersbaar houden, vindt de SER. De raad signaleert dat er ondanks de aantrekkende economie nog steeds veel arme kinderen zijn. Ongeveer één op de tien kinderen groeit op in armoede. De gevolgen van langdurige armoede voor kinderen zijn groot, benadrukt de SER: 'Armoede kan heel direct leiden tot minder welbevinden en sociale uitsluiting. Ook kunnen kinderen door armoede slechter gaan presteren op school of probleemgedrag vertonen.'

Nieuwe Arbeidsomstandighedenwet: wat verandert er?

De Helpdesk van VOS/ABB legt uit wat belangrijke wijzigingen zijn in de nieuwe Arbeidsomstandighedenwet die op 1 juli aanstaande ingaat.

Een van de wijzigingen is dat iedere werknemer directe toegang krijgt tot de bedrijfsarts via een open spreekuur. Dit kan ook als hij (nog) niet ziek zijn. Medewerkers hebben daarnaast recht op een second opinion van een andere bedrijfsarts. In het huidige recht bestaat die mogelijkheid nog niet.

Afspraken over de arbodienstverlening worden vastgelegd in een basiscontract. Hierin staat in ieder geval het volgende vermeld:

- dat de bedrijfsarts toegang heeft tot elke werkplek;
- op welke manier de arbodienstverlener of bedrijfsarts zijn wettelijke taken kan uitvoeren;
- hoe de toegang tot de bedrijfsarts en het overleg met de preventiemedewerker en MR zijn geregeld;
- hoe medewerkers gebruik kunnen maken van het recht op een second opinion;
- hoe de klachtenprocedures werken;
- hoe de bedrijfsarts omgaat met de meldplicht voor beroepsziekten.

De basiscontracten moeten op 1 juli 2018 voldoen aan de nieuwe wetgeving.

Een andere wijziging is dat de medezeggenschapsraad instemmingsrecht krijgt bij de keuze van de preventiemedewerker en diens rol in de organisatie. Ook gaat de bedrijfsarts zich meer richten op preventieve maatregelen.

Informatie: Helpdesk, 0348-405250 van 08.30 tot 12.30 uur, helpdesk@vosabb.nl

Kennismaken met ***Goedemorgen op school!***

Scholen voor voortgezet onderwijs kunnen via de website www.goedemorgenopschool.nl gratis kennismaken met voorbeeldteksten, opdrachten en filmpjes zoals die dagelijks zullen worden aangeboden in de app *Goedemorgen op school!*. Deze app wordt ontwikkeld door Creathlon in samenwerking met VOS/ABB.

De app *Goedemorgen op school!* zal met een dagelijks aanbod voor in de klas inspelen op de volgende vragen:

- Hoe kunt u met leerlingen de ontwikkelingen in de wereld volgen en duiden?
- Hoe kunt u actuele maatschappelijke thema's in de klas bespreekbaar maken?
- Hoe kunt u met leerlingen werken aan een open, kritische en respectvolle houding?

De ontwikkeling van de app staat in het teken van de groeiende behoefte aan zingeving in het openbaar onderwijs. Aan de hand van verschillende items kunnen docenten dagelijks samen met leerlingen even stilstaan bij onze complexe samenleving en de vragen die daarbij komen kijken. Een school die de app gaat gebruiken, werkt structureel en intensief aan burgerschap en persoonlijke ontwikkeling. Ook komen diverse levensbeschouwingen en levensvragen aan bod. Het dagelijkse aanbod is actueel en volgt een thematische ordening.

Werkbezoek openbaar onderwijs

foto: Anne Paul Roukema

Tweede Kamerlid Eppo Bruins van de ChristenUnie brengt op uitnodiging van VOS/ABB op vrijdag 9 juni een werkbezoek aan openbare basisschool De Meerwaarde in het dorp Strijen in de Hoeksche Waard.

Aanleiding voor de uitnodiging waren uitspraken in de media over het openbaar onderwijs. Bruins suggereerde onder andere dat openbare scholen geen aandacht zouden hebben voor godsdienst en levensbeschouwing. Hij zei ook dat het openbaar onderwijs een zuil moet worden binnen het bijzonder onderwijs, omdat hij scholen met een sterke identiteit wil die ouders, leerlingen en leraren in staat stellen vrijuit hun geloof te belijden. Het lijkt erop dat Bruins niet weet dat dit juist in de openbare scholen kan, op basis van diversiteit, gelijkwaardigheid en wederzijds respect.

Tijdens het werkbezoek wil VOS/ABB ook graag aan hem laten zien dat openbaar onderwijs geen 'staatsonderwijs' is. Fractieleider Gert-Jan Segers van de ChristenUnie zei op Radio 1 dat het 'door de overheid bestuurde openbaar onderwijs' niet meer van deze tijd is. In werkelijkheid is het openbaar onderwijs in vrijwel alle gemeenten bestuurlijk verzelfstandigd.

Magazine *Naar School!* besteedde eerder, in het februarinummer, aandacht aan obs De Meerwaarde in Strijen onder de kop 'Bewust werken met waarden: groot effect'.

Openbaar onderwijs in de schijnwerpers!

De zesde editie van de actie School!Week zit er weer op. Het was buitengewoon inspirerend om te zien hoe openbare scholen in heel Nederland in deze week hun meerwaarde voor de samenleving belichtten.

De eerste School!Week van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs was in 2012. Inmiddels is deze actieweek niet meer weg te denken. Ook dit keer deden er weer honderden openbare scholen in heel Nederland aan mee. Een mooi voorbeeld is obs De Regenboog in Tiel. De naam van deze school laat al zien dat het openbaar onderwijs uitgaat van veelkleurige diversiteit. Enthousiaste leerkrachten maakten vlogs over hoe hun leerlingen de kernwaarden van het openbaar onderwijs in de praktijk brengen. Zo zagen we ze de wijk netjes maken, want openbaar onderwijs is van en voor de samenleving. Ook lieten ze zien dat iedereen welkom is, ongeacht afkomst of levensbeschouwelijke achtergrond. Mooi!

Concept School!

Dat godsdienst en levensbeschouwing vast onderdeel zijn van het onderwijs, werd duidelijk tijdens een expertmeeting in ons kantoor in Woerden over het concept School!. Dit concept heeft VOS/ABB samen met de Vereniging Openbaar Onderwijs ontwikkeld. Het richt zich op ontzuild onderwijs voor alle kinderen dat in de toekomst boven de denominaties zal zijn uitgestegen. Docent en onderzoeker Erik Renkema van Hogeschool Windesheim in Zwolle belichtte in dit kader het vak 'Levenskunst', waarin de nadruk ligt op de diversiteit aan opvattingen in de maatschappij. De Amsterdamse emeritus hoogleraar en godsdienstpedagoog Siebren Miedema ging in op het monistische in plaats van duale bestel van openbaar en bijzonder onderwijs. Volgens hem zullen alle scholen in de toekomst bijzonder zijn in de zin van pedagogische vorming en levensbeschouwing.

Diploma Openbaar Onderwijs

Tijdens de studiemiddag 'Openbaar onderwijs verbindt!' in Hogeschool De Kempel in Helmond kwamen diverse kwesties aan bod. Zo verzorgde Monique Santegoets van Fontys in Tilburg een workshop over het door VOS/ABB en de Vereniging Openbaar Onderwijs ontwikkelde Diploma Openbaar Onderwijs. Het ging over de mogelijkheden van levensbeschouwelijke en morele ontwikkeling op openbare basisscholen. In de workshop van docent godsdienst/levensbeschouwing Karel Koolen van De Kempel ging het over de manier waarop docenten omstreden kwesties kunnen bespreken. Het traditionele instructiemodel blijkt dan niet toereikend. De dialogische aanpak werkt beter.

Kinderconferentie

Ten slotte wil ik de Kinderconferentie bij het Liliane Fonds in Den Bosch noemen, waarmee de School!Week werd bekroond. De deelnemers filosofeerden onder andere over kinderrechten. Ook konden ze zien en ervaren hoe het is om een handicap te hebben. De paralympische skiër en wakeboarder Kees-Jan van der Klooster liet zien hoe belangrijk het voor hem is om zoveel mogelijk zelf te doen. Respect!

In 2018 organiseren we weer een School!Week, en wel van 19 tot en met 23 maart.

HANS TEEGELBECKERS
directeur VOS/ABB

Doorgaande leerlijn vervlecht groep 8 met brugklas

Openbare basisschool West en het Nieuwe IJsselcollege in Capelle aan den IJssel zetten in op een echte doorgaande leerlijn. Achtstegroepers krijgen af en toe les op het IJsselcollege, en kunnen online al werken op brugklasniveau. Doel is de overgang van groep 8 naar de brugklas vloeiender te maken. 'Het gaat om maatwerk'.

TEKST EN BEELD:
MARTIN VAN DEN BOGAERDT

CLASS OF
62

Johan Hof werkt als leerkracht op obs West en is tevens onderwijskundig informatieadviseur bij de stichting BLICK op Onderwijs. Samen met docent wiskunde, biologie en science Marloes Joosten van het openbare Nieuwe IJsselcollege, dat onder dezelfde stichting valt, zet hij zich in om de overgang van primair naar voortgezet onderwijs te stroomlijnen. Dat doen zij nadrukkelijk in het belang van de leerlingen, die immers recht hebben op het best mogelijke onderwijs.

'We moet de starheid loslaten om talenten te ontwikkelen. Kinderen moeten zich optimaal kunnen ontplooien', aldus Hof. Dat dit nu nog niet mogelijk is, komt volgens hem en Joosten door wetten en regels die een soepele overgang van primair naar voortgezet onderwijs belemmeren. 'Je ziet nu in het voortgezet onderwijs dat leerlingen die voor bepaalde vakken al op het eindniveau zitten, soms nog twee jaar moeten wachten om examen te doen. Dat is verspilling van tijd en talent!'

Zij pleiten voor zogenoemde gekartelde profielen. Een leerling kan dan bijvoorbeeld wiskunde op havo-niveau doen en de talen op mavo-niveau. Joosten ziet op het Nieuwe IJsselcollege ook genoeg kinderen in de brugklas die zonder problemen de rekentoets kunnen maken. 'Waarom wachten we daarmee tot het laatste jaar? Laat ze die rekentoets maar maken. Het is heel gemakkelijk om hun rekenniveau daarna op peil te houden. Zo kunnen leerlingen veel meer uit zichzelf halen. Het gaat om maatwerk!'

Adaptief

Beide scholen gebruiken de adaptieve digitale oefenomgeving *Got it* van ThiemeMeulenhoff. Leerlingen in de groepen 7 en 8 kunnen, als zij daarvoor het niveau hebben, al inloggen op *Got it* van het Nieuwe IJsselcollege. Op deze manier kunnen ze op de basisschool al op het niveau van het voortgezet onderwijs verder. Dat betekent dat ze in groep 8 niet blijven steken en in de brugklas niet van voren af aan hoeven te beginnen. In feite vloeien basisschool en voortgezet onderwijs ineen.

Leerlingen van obs West worden ook uitgenodigd om alvast lessen te volgen in het Nieuwe IJsselcollege. Joosten: 'Daar zijn wij

Marloes Joosten en Johan Hof tussen de leerlingen van obs West. 'Minder stress bij de overgang naar vo'.

‘De overstap wordt minder groot, het gaat veel gemakkelijker.’

nu mee bezig. Het is nog even aftasten wat er allemaal mogelijk is, maar het principe is dat wij kinderen van obs West naar ons laten komen. Onze scholen liggen niet dicht bij elkaar, dus als dat handiger is, kom ik gewoon naar obs West. Dat kan natuurlijk ook.’ Het is keuze-onderwijs. De kinderen geven zelf aan welke lessen ze willen volgen. ‘Zo kunnen we alvast hun interesse wekken voor bijvoorbeeld wiskunde, science of natuurkunde. We leren ze ook onderzoeksvaardigheden’, aldus Joosten.

Met deze aanpak verkleinen de twee scholen de stress van sommige leerlingen. ‘De overstap wordt minder groot, het gaat veel gemakkelijker. Het kan leuk spannend zijn om vanuit je vertrouwde klas na de zomervakantie naar de middelbare school te gaan, maar je ziet ook dat de stress die dat met zich meebrengt best heftig kan zijn. Als ze in de brugklas al direct lekker in hun vel zitten, begint het leerproces eerder. Je wint er onderwijstijd mee. Ze zijn niet meer alleen bezig met wennen.’

Krimp

Hof en Joosten bevestigen dat de doorgaande leerlijn op deze manier een middel kan zijn om in een krimpende markt leerlingen te binden. Obs West en het Nieuwe IJsselcollege vallen onder dezelfde stichting, die opereert in een gebied met lichte demografische krimp. Het is voor de continuïteit van de organisatie van belang om zoveel mogelijk leerlingen binnenboord te houden. ‘Maar het uiteindelijke doel is dat de kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Daar doen wij het voor’, aldus Joosten en Hof.

‘Smal opleiden slecht voor doorgaande leerlijn’

Het is een slecht idee om leerkrachten op de pabo smal op te leiden om les te mogen geven aan alleen het jonge of het oude kind. Dat vinden demissionair minister Jet Bussemaker en staatssecretaris Sander Dekker van OCW, die meer zien in de doorgaande leerlijn.

‘Mede door de goede ontwikkelingen op de pabo’s en de behoefte aan brede inzetbaarheid zien wij geen noodzaak om de bevoegdheid van leerkrachten te beperken door ze smal op te leiden’, aldus Bussemaker en Dekker in een brief aan de Tweede Kamer. Zij benadrukken dat het belangrijk is dat leerkrachten kennis hebben van de doorlopende leerlijnen. ‘Door deze goed te kennen, weten leerkrachten hoe leerlingen als kleuter binnenkomen en hoe ze zich eind groep 8 hebben ontwikkeld.’

Deel van groter geheel

Goed onderwijs aan peuters en kleuters is volgens de minister en de staatssecretaris niet alleen een zaak van de pabo’s, maar van het hele systeem. Ze noemen de cultuur van de school, de visie van de schoolleider, de kwaliteit van de stageplekken, de sturing vanuit het bestuur en de ruimte die er is voor professionalisering en nascholing. ‘Wij zullen er met de betrokken partijen aan blijven werken dat elk kind, jong of oud, de aandacht krijgt dat het verdient’, aldus Bussemaker en Dekker.
Uit een online enquête op initiatief van Tweede Kamerlid Michel Rog van het CDA bleek onlangs dat een deel van de leerkrachten wil dat er weer een specialistische opleiding komt voor het geven van onderwijs aan jonge kinderen, maar OCW vindt dat dus geen goed idee.

Uitstel schoolkeuze: waarom (niet)?

Bij ruim dertig procent van de leerlingen komt het onderwijsniveau op de middelbare school niet overeen met het basisschooladvies. Volgens onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen is dit te voorkomen als kinderen op een later moment op niveau worden ingedeeld. Oftewel: stel de schoolkeuze een paar jaar uit, is hun aanbeveling. Maar in de praktijk is niet iedereen het daarmee eens.

TEKST: **KARIN VAN BREUGEL,** BEELD: **MARTIJN BUSKERMOLEN, OLGA VAN DER HORST E.A.**

Het huidige systeem, waarbij kinderen van 12 jaar al op niveau worden 'gesorteerd' en een keuze moeten maken voor het voortgezet onderwijs, zou vooral nadelig zijn voor jongens, kinderen van laagopgeleide ouders, leerlingen met een niet-westerse achtergrond en laatbloeiers. Het uitstellen van de overstap van primair naar voortgezet onderwijs (vo) geeft hun een grotere kans om op het schoolniveau terecht te komen dat het beste bij hen past, meldde Marie-Christine Opdenakker, universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen, in een recent onderzoek. Maar of dit gemeengoed moet worden? Scholen kiezen juist meer en meer voor maatwerk, zo blijkt uit een korte rondgang.

'Niet allemaal tegelijk door de hoepel springen'

René Leber, *netwerkregisseur Onderwijsroute 10-14 (Openbaar Onderwijs Zwolle)*

'Voor veel kinderen is het helemaal geen probleem om op 12-jarige leeftijd over te stappen naar het voortgezet onderwijs. Maar er zijn ook kinderen die dat beter op een ander moment kunnen doen. Vroeger of later. Waarom moet elk kind op hetzelfde moment door de hoepel springen? Daar is geen enkele onderwijskundige reden voor.
De overstap naar het vo is groot, de leerprestaties leiden daar nogal eens onder. Ik denk dat een deel van de kinderen beter met alle veranderingen kan dealen als de overstap later komt. Ook als we kijken naar de ontwikkeling van het brein, is het logischer als kinderen later kiezen. In Zwolle starten we daarom komend schooljaar met de Onderwijsroute 10-14. Het is een samenwerking tussen basis- en voortgezet onderwijs van de Stichting Openbaar Onderwijs Zwolle. Vanaf augustus is er plaats voor 60 leerlingen, die hier wat meer tijd krijgen om hun talenten te ontdekken. Zij krijgen les in stamgroepen, waarin alle leeftijden en alle niveaus bij elkaar zitten. Met gepersonaliseerd onderwijs werken ze aan hun eigen ontwikkelstappen. Onderwijsroute 10-14 zit op het terrein van scholengemeenschap Van der Capellen, maar heeft eigen lokalen, en een eigen kantine, plein en fietsenstalling. Vanuit de Onderwijsroute stapt een kind pas definitief over naar een vo-school als het daar écht aan toe is. Op zijn laatst als hij 14 jaar is, in dat geval start de leerling in leerjaar 3 van het vo.
Met de uitgestelde schoolkeuze leveren wij een bijdrage aan sociale inclusie. Wij vinden het onnodig en onwenselijk als er al op 12-jarige leeftijd maatschappelijke verdeling optreedt. In het huidige onderwijssysteem komen een vmbo- en een vwo-kind elkaar bij wijze van spreken alleen nog op het voetbalveld tegen. Kinderen kunnen op basis van hun talenten heel goed samenwerken. Als je bijvoorbeeld heel goed bent in ict of toneel, maakt het niet uit of je cognitief een vmbo- of een vwo-niveau hebt. Op basis van je talent vind je elkaar!'

'Zucht van verlichting in de eerste klas'

Gerda Hoekstra, *directeur Stichting Het Zelfstandig Gymnasium*

'Ik ben niet voor of tegen het huidige keuzemoment. Interessanter is de vraag: wat heeft een leerling nodig om tot bloei te komen? Voor sommige kinderen is het goed om het keuzemoment uit te stellen, bijvoorbeeld omdat ze pas later op stoom komen. Maar er zijn ook kinderen die een zucht van verlichting slaken als ze binnenkomen in de eerste klas van het gymnasium. Eindelijk voelen ze zich uitgedaagd en zitten ze in een groep met gelijkgestemden. Deze kinderen hebben

René Leber

Gerda Hoekstra

Sandra Newalsing

het in de hoogste groepen van de basisschool vaak behoorlijk moeilijk. Voor hen zou het een verademing zijn als ze de overstap naar het gymnasium juist eerder konden maken.

Natuurlijk zijn er ook 'sociale klimmers', bijvoorbeeld slimme kinderen met een migrantenachtergrond, voor wie de stap naar het gymnasium heel groot is. Een overstap op 12-jarige leeftijd komt voor hen misschien wel te vroeg. Als gymnasia voelen we ons verantwoordelijk om ook deze talenten al op de basisschool te bereiken, bijvoorbeeld met een speciaal voorbereidingsprogramma op de woensdagmiddag.
Als we het hebben over sociaal-emotionele ontwikkeling, persoonsvorming of burgerschap dan zou er zeker iets voor te zeggen zijn dat kinderen van verschillende niveaus samen leren. En natuurlijk vinden we die onderwerpen ook bij de gymnasia ontzettend belangrijk. Gaat het om cognitie, dan denk ik dat het goed is als leerlingen al op twaalfjarige leeftijd kunnen kiezen voor een omgeving met gelijkgestemden en docenten die hen weten uit te dagen.'

'Kleine scholen, maar geen statisch keurslijf'

Sandra Newalsing, *directielid scholengroep Voortgezet Onderwijs van Amsterdam*

'Wij willen voor elk kind de beste combinatie van onderwijsprogramma en bijhorende leeromgeving creëren. Het woord categoraal gebruiken wij zelf niet, omdat dit niet goed weergeeft wat wij voorstaan. Binnen onze scholengroep bieden wij wel scholen die klein en overzichtelijk zijn, met een eigen overheersend onderwijsniveau: praktijkonderwijs, vmbo, mavo, havo en vwo. Deze afzonderlijke scholen stemmen hun onderwijs en pedagogische klimaat af op het onderwijsniveau van de leerlingen en de manier waarop zij leren. Dat impliceert overigens geen statisch keurslijf. Juist niet. Doordat de scholen tot dezelfde onderwijsgroep behoren, zijn er volop mogelijkheden om dwarsverbanden te leggen. Zo hebben onze mavo- en havo-school in de onderbouw mavo/havo- en havo/vwo-klassen. Ook kunnen leerlingen met specifieke interesses of een disharmonisch intelligentieprofiel op een andere school een deel van het onderwijsprogramma volgen. Onze schoolleiders voelen zich gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de leerlingen. Dit schooljaar zijn we met een nieuw initiatief gestart: Vox-klassen. Dit is een onderwijsprogramma waarin juist wel alle niveaus bij elkaar zitten, van vmbo tot en met vwo. Vox-klassen creëren een specifieke leeromgeving voor een specifieke groep leerlingen: ondernemende, nieuwsgierige kinderen, die graag samenwerken en een onderzoekende houding hebben, die maken en zelf doen leuk vinden. Zij werken projectmatig in een grote open ruimte. Alle leerlingen van alle niveaus werken dus samen. Iedereen heeft een eigen rol in die samenwerking, passend bij zijn eigen interesses en mogelijkheden. ◂

Snelle actie voorkomt gedragsproblemen

De openbare Sterrenschool Apeldoorn heeft een manier gevonden om te voorkomen dat jonge kinderen gedragsproblemen ontwikkelen. Dat lukt met een nieuwe functie vanuit de zorg, geïntegreerd in het team. Als het nodig is, krijgen peuters van 3 jaar al hulp, en dat gaat door in de kleuterklas. Het is een proef, die succesvol blijkt.

Hans van der Most en Corine van der Laan: 'Zorgfunctie in schoolteam levert veel op'.

TEKST: **LUCY BEKER**
BEELD: **ROB VOSS**

Sterrenschool Apeldoorn is een van de zeven proeftuinen van Pedagogisch PACT, een kwaliteitsproject dat onder meer de samenwerking tussen onderwijs, opvang en zorg voor het jonge kind wil versterken. De Sterrenschool heeft in dat kader een zogenoemde inclusiepedagoog aangesteld: een geheel nieuwe functie binnen het onderwijs. Deze professional is opgeleid als psycholoog of orthopedagoog, en heeft daarmee een andere opleiding en achtergrond dan het personeel in de school en de kinderopvang. De inclusiepedagoog richt zich op jonge kinderen van 3 tot 6 jaar en werkt in de groep. Doel is dat elk kind zich binnen een inclusieve groep optimaal kan ontwikkelen.
Directeur Hans van der Most van de Sterrenschool Apeldoorn ziet nu, na ruim een jaar, al dat het werkt. 'Dat komt doordat er nu snel, laagdrempelig en zonder indicatie meteen adequate actie mogelijk is', zegt hij. 'Corine van der Laan, onze inclusiepedagoog, is getraind om jonge risicokinderen te herkennen en beschikt over de tools om hun direct de juiste hulp te bieden. De zorgvraag hoeft op dat moment nog niet complex te zijn, maar ze voorkomt dat het probleem groter wordt. Het is uiteraard moeilijk aan te tonen, maar ik weet zeker dat we hiermee veel moeilijkheden en kosten in latere jaren uitsparen'.

Leed voorkomen

Sterrenschool Apeldoorn is een kindcentrum voor 0- tot 12-jarigen, waar onderwijs en opvang geïntegreerd worden aangeboden. Dankzij het landelijke experiment *Flexibele onderwijstijd* van OCW kan de Sterrenschool 50 weken per jaar open zijn, elke werkdag van 7 tot 19 uur. Binnen het kindcentrum werkten opvang en onderwijs

al langer samen en nu is de jeugdzorg daaraan toegevoegd. Deze opzet is ontwikkeld door het wetenschapsteam van Pedagogisch PACT, dat wordt gevormd door drie hoogleraren. Een van hen is prof. dr. Ruben Fukkink, hoogleraar kinderopvang aan de Universiteit van Amsterdam, die de pilot op Sterrenschool Apeldoorn dan ook op de voet volgt.

'De inzet van een inclusiepedagoog kan veel leed voorkomen', zegt hij. 'Natuurlijk hebben lang niet alle kinderen jeugdzorg nodig, maar deskundigen kunnen al in een peutergroep zien welke kinderen probleemgedrag kunnen ontwikkelen. Als er in dat vroege stadium al hulp geboden wordt, en het kind bovendien in het vizier blijft als het naar de kleuterklas gaat, dan is het mogelijk gedragsproblemen voor te blijven. Doordat de zorgfunctie in het team is opgenomen, kunnen de teamleden makkelijk contact met elkaar leggen, daar zijn geen vergaderingen en protocollen meer voor nodig. Er gaat geen tijd verloren. Dit is echt een enorme vooruitgang.'

'Je spaart later veel kosten en ellende uit'

De inclusiepedagoog is 6 uur per week in dienst van het kindcentrum. Zij draait structureel mee in het team en in de groepen. Zij herkent risicokinderen aan bepaalde signalen: het zijn bijvoorbeeld peuters die moeite blijven houden met samen spelen en samen delen. Corine gaat met hen sociale vaardigheden oefenen, en – heel belangrijk – ze betrekt daar in dit vroege stadium ook al de ouders bij. Zo wordt al bijgestuurd voordat het gedrag onbeheersbaar is.

Antwoord op versnippering

Professor Fukkink is buitengewoon positief over deze aanpak. 'Dit is een goed antwoord op de uitdagingen van passend onderwijs en de versnippering van de zorg. De pioniers in Apeldoorn zijn nuchter en bescheiden, maar ze doen daar echt iets bijzonders. Dit is een belangrijke ontwikkeling, omdat kinderen hierdoor ook op termijn niet uit de boot vallen.'

Fukkink weet dat overal in Europa wordt gewerkt aan zogenoemde 'social inclusion' van kinderen met verschillende achtergronden in kinderopvang en onderwijs. Hij spreekt erover met experts in Berlijn, Gent, Kopenhagen en Ljubljana. 'Wij leggen onze recepten naast elkaar en onderzoeken wat er werkt', zegt hij. 'Sterrenschool Apeldoorn laat zien dat deze aanpak uitvoerbaar is en vruchten afwerpt'.

'De pioniers in Apeldoorn zijn bescheiden, maar ze doen echt iets bijzonders'

Ook Hans van der Most ziet het effect. 'Niet alleen het kind is erbij gebaat, maar ook de groep en de leerkrachten. Want het passend onderwijs is mooi bedacht, maar leerkrachten zijn niet voldoende opgeleid voor het omgaan met kinderen met problematisch gedrag. Daarnaast zijn de huidige basisgroepen veel te groot om deze groeiende groep kinderen goed te begeleiden. Door te voorkomen dat gedrag problematisch wordt, helpen we de leerkrachten en besparen we bovendien veel kosten, omdat deze kinderen later niet meer naar het speciaal onderwijs hoeven. '

Doorstromen

Omdat het personeel van opvang, onderwijs en zorg nu in één team samenwerkt, krijgen alle teamleden meer handvatten in het omgaan met probleemgedrag. Bij de overgang van peutergroep naar kleuterklas blijft de inclusiepedagoog het kind begeleiden. 'Bij ons is er eigenlijk geen overgang meer, de kinderen stromen gewoon door', zegt Van der Most. 'De peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf zitten in hetzelfde gebouw als de kleuterklas. Peuters en kleuters spelen al vaak samen, peuters komen al wel eens in de kleuterklas, en een kleuter mag soms nog even terug naar zijn peuterjuffie als hij dat nodig heeft. Er is dus al heel veel samenwerking. Nu ook de zorg integreert, zien we nog meer resultaat. Eigenlijk zouden alle scholen dit moeten doen, dit is pas echt passend onderwijs. De kosten? Die gaan voor de baten uit. Want het kost in eerste instantie geld, maar je spaart later veel kosten en ellende uit.' ◂

De proeftuinen van PACT

Pedagogisch PACT is een project waarbinnen wetenschap en praktijk samen optrekken om de kwaliteit van pedagogische kindvoorzieningen te versterken. Doel is een inclusieve speel-leeromgeving, waarin elk kind mee kan doen en zich optimaal kan ontwikkelen. Om dat te bereiken wordt ingezet op samenwerking tussen opvang, onderwijs en zorg. PACT investeert in de ontwikkeling van de professionals in de kinderopvang en versterkt de samenwerking tussen opvang, onderwijs en zorg. Een aantal basisscholen fungeert momenteel als proeftuin, waar wordt onderzocht welke aanpakken het beste werken. Sterrenschool Apeldoorn is een van die proeftuinen. Kijk voor meer informatie en een overzicht van alle PACT-proeftuinen op www.pedagogischpact.nl.

Het feest van het **openbaar onderwijs**

De actie School!Week is ook dit jaar weer een feest geworden: het feest van het openbaar onderwijs. Overal in het land organiseerden scholen activiteiten om te laten zien wat de meerwaarde van openbaar onderwijs is. Op deze pagina's enkele hoogtepunten in beeld.

TEKST: **LUCY BEKER,** BEELD: **FREDDY SCHINKEL, MARTINE SPRANGERS, KARIN PETERS E.A.**

In optocht van kerk naar plein

In Kampen trokken ruim 400 leerlingen van de groepen 5 tot en met 8 van de zes openbare basisscholen van Openbaar Onderwijs Kampen (OOK) in een kleurige stoet door de stad. Ze begonnen met een bezoekje aan de plaatselijke kerk, waar sommige kinderen nog nooit waren geweest. Van daaruit liepen ze hand-in-hand zingend door de winkelstraat naar het horecaplein, waar ze hun eigen OOK-lied ten gehore brachten: een lied over de kernwaarden van openbaar onderwijs. Er was veel pers bij. De plaatselijke krant De Stentor en de lokale omroep IJsselland besteedden aandacht aan de actie en de School!Week. OOK doet overigens elk jaar mee aan de School!Week en de leerlingenaantallen groeien.

Aan de bel getrokken

Veel scholen deden tijdens de School!Week mee aan de actie *Wij trekken aan de bel* van het Lilianefonds, die naadloos aansluit bij campagne van het openbaar onderwijs. Vooral de Openbare Daltonschool Honselersdijk kreeg daarbij veel media-aandacht. Op die school werd dan ook een petitie aangeboden aan enkele Tweede Kamerleden om aandacht te vragen voor het recht op onderwijs voor álle kinderen, ook kinderen met een handicap. Voor het oog van de camera's legden leerlingen in Honselersdijk contact met een gehandicapt kind in Afrika, dat heel blij is dat het naar school kan.

Ik ben welkom-show

De openbare Meerwerf basisschool Duynvaarder in Den Helder opende de week met een grote 'Ik ben welkom-show'. De leerlingen werden bij een ballonnenboog welkom geheten door jeugdige presentatoren met welkom-hoeden.

Geslaagde Kinderconferentie

De Kinderconferentie is traditiegetrouw het sluitstuk van de School!Week. Dit jaar was die conferentie, voor kinderen uit de groepen 7 en 8 van diverse openbare basisscholen, in Den Bosch bij het Lilianefonds. Kindercorrespondent Tako Rietveld, bekend van het NOS Jeugdjournaal, leidde het programma. De deelnemende kinderen gingen onder meer filosoferen over kinderrechten, en ze konden zelf ervaren hoe het is om een handicap te hebben, onder meer door een parcours af te leggen met een rolstoel.
Op www.vosabb.nl staat een compleet fotoverslag van de geslaagde kinderconferentie.

Volgend jaar weer!
Volgend jaar is de campagneweek voor het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs van 19 tot met 23 maart. In die School!Week laten de scholen zien wat de kernwaarden van openbaar onderwijs zijn. Doe u dan ook (weer) mee? Kijk voor ideeën op www.openbaaronderwijs.nu. Daar staan ook meer foto's van de School!Week 2017.

schoolweek
ik ben welkom
openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs

Vloggen over kernwaarden

Obs De Regenboog in Tiel maakte in de School!Week elke dag een vlog over een van de kernwaarden van openbaar onderwijs. Het werd een mooie serie filmpjes waarin de leerlingen vertelden over respect, normen en waarden, democratie en samenleving. Ook gingen ze hun buurt opschonen en speelden ze een spel over democratie in het stadhuis. De filmpjes staan allemaal op het kanaal Regenboog Tiel op YouTube.

Rekentoets
heeft langste tijd gehad

Er komt een alternatief voor de huidige rekentoets. Dat heeft staatssecretaris Sander Dekker van OCW gemeld in een brief aan de Tweede Kamer. Bij de uitwerking van een nieuwe toets zijn wiskundedocenten betrokken en ook wetenschappers en deskundigen van het nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling SLO. Hoe is dit nieuws ontvangen? Drie reacties.

TEKST: **MARTIN VAN DEN BOGAERDT**

‘Te doen met vwo’ers die zijn gezakt’

Sandra Niemeijer-ten Vaarwerk, *rector Cartesius Lyceum in Amsterdam*

‘Niemand is ertegen dat leerlingen beter leren rekenen, maar de huidige rekentoets was al direct gedoemd te mislukken. Dat komt doordat die te zwaar meetelt en niet meet wat die moet meten. Zo telt de rekentoets in de huidige vwo-regeling mee als onderdeel van de kernvakkenregeling. Een leerling die veel moeite heeft met wiskunde, kan zich geen 5 meer veroorloven, want dan zakt die voor zijn eindexamen. Een van onze leerlingen met een zware vorm van dyscalculie heeft dat kortgeleden in een brief aan Jesse Klaver nog duidelijk gemaakt: ‘Ik zit voor elk vak op vwo-niveau, maar de kans dat ik het eindexamen ga halen, is door de rekentoets vrijwel nul. Dus ga ik havo doen, zonder wiskunde, en werk ik voor elk vak onder mijn niveau.’ Dat is je reinste verspilling van talent!’

Meer taal dan rekenen

‘Dat de rekentoets niet meet wat die moet meten, is de afgelopen jaren uitgebreid in allerlei commentaren aan de orde gekomen. Hij is veel te talig en meet bij een aantal vragen veel meer leesvaardigheid dan rekenvaardigheid. Verder worden leerlingen niet beoordeeld op de stappen in hun denkproces, maar alleen op hun antwoorden. Die zijn goed of fout, meer smaken zijn er niet. Rekenen zou niet een vaardigheid moeten zijn die los wordt getoetst, maar geïntegreerd in andere vakken. Dan pas is er sprake van betekenisvol onderwijs.
Ik ben heel blij dat Sander Dekker nu naar de Tweede Kamer luistert, maar hij komt daar wel erg laat mee. Ik heb te doen met de vwo’ers die vorig jaar als gevolg van de rekentoets zijn gezakt!’

‘Geen enkel vertrouwen meer’

Karin den Heijer, *docent wiskunde Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam en bestuurslid van de vereniging Beter Onderwijs Nederland (BON)*

‘Het is erg fijn dat de rekentoets waarschijnlijk gaat verdwijnen. Het doel ervan was om de rekenvaardigheden van leerlingen te verbeteren. Er kwam een peperdure toets geheel in de stijl van alle vernieuwingen die we hebben meegemaakt in het rekenonderwijs. De opgaven kwamen voornamelijk neer op begrijpend lezen met een rekenmachine. De resultaten waren dramatisch slecht, vooral in vmbo, mbo en havo. Er ontstond een hele industrie rond

het voorbereiden op deze malle toets. Tegelijkertijd bleven de verantwoordelijken doen alsof de rekentoets echt rekenen toetst.'

Ontwarren van teksten

'Zelfbenoemde rekenvernieuwers hebben ons rekenonderwijs veranderd in staren naar een beeldscherm en het ontwarren van teksten, om daarna met een rekenmachine een antwoord te vinden. Ik begrijp niet hoe we dit met z'n allen hebben kunnen laten gebeuren. Ik heb hierdoor geen enkel vertrouwen meer in clubs als SLO en Cito. Kennelijk hebben zij belang bij zulke toetsen.'

'Leren rekenen kan bijna iedereen. Begin ermee op de basisschool met veel oefenen. Breng daarna in de brugklas bij wiskunde de rekenvaardigheden indien nodig verder op niveau en onderhoud ze in de onderbouw. Als dit fundament goed gelegd is, heb je in bovenbouw geen apart vak rekenen meer nodig. Dan kan rekenen met succes worden toegepast binnen alle vakken waarin rekenvaardigheden worden gebruikt. Dit is de oplossing voor havo/vwo. Ik wil hier niet spreken voor vmbo en mbo. Daar moeten de docenten zelf oplossingen kiezen die ze het geschiktst vinden.'

'Niet elke zes maanden weer anders'

Dr. Kees Hoogland, *leerplanontwikkelaar op het gebied van rekenen, wiskunde en gecijferdheid, nationaal expertisecentrum SLO*

'Als ik kijk naar de huidige rekentoets, zie ik een heel normale mainstream toets. Toch zie ik in de media vaak berichten waarin staat dat de rekentoets te talig is en niet eenduidige opgaven bevat. Als je vindt dat rekenen nog steeds moet bestaan uit abstracte vormsommen, waarmee in de jaren vijftig gymnasia hun leerlingen plachten te selecteren, dan kan ik die mening snappen. Maar als het gaat om functioneel rekenen waarmee we leerlingen zelfbewust en kritisch willen opleiden voor een complexe wereld, dan moeten we hen juist vertrouwd maken met echte rekenproblemen. Daarbij speelt ook taal soms een rol en moet je eerst kritisch nadenken voordat je aan het rekenen slaat.'

Heel veel bereiken

'Om ervoor te zorgen dat scholen rekenen serieus nemen, is de rekentoets ingezet als zeer zwaar middel. De toets telt immers mee voor het examen in een kernvakkenregeling. Dat was een politieke beslissing. Je kunt natuurlijk altijd alternatieven bedenken, maar ook die kunnen alleen wat worden als er politieke standvastigheid is. Het kan niet elke zes maanden weer anders, of toch maar een beetje, of toch maar niet. Dat leidt tot frustratie en cynisme bij docenten. Ik wil daarom pleiten voor veel meer aandacht voor de honderden docenten in het voortgezet onderwijs en het mbo die zich de afgelopen acht jaar een slag in de rondte hebben gewerkt om de kwaliteit van het rekenonderwijs te verbeteren. De rekenresultaten laten zien dat scholen en docenten die echt iets willen op dit gebied, heel veel kunnen bereiken.'

'Er is een hele industrie ontstaan rond het voorbereiden op deze malle toets'

Regeling rekentoets

Leerlingen moeten een rekentoets maken, maar die telt alleen in het vwo mee voor het diploma. Op vmbo en havo telt de toets daar niet voor mee, maar het resultaat komt wel op de cijferlijst. Vwo'ers moeten minimaal een 5 halen op de rekentoets om te kunnen slagen. Als ze een 5 hebben, moeten ze voor Engels, Nederlands en wiskunde een 6 of hoger hebben. Volgens staatssecretaris Dekker halen de zeldzame vwo'ers die geen voldoende scoren op de rekentoets, sowieso al niet hun eindexamen. Vorig jaar haalde afgerond 100 procent van de vwo-examenkandidaten een 5 of hoger en 95 procent minimaal een 6 voor de rekentoets. Het ministerie van OCW heeft de resultaten van de rekentoets 2016 op school- en vestigingsniveau online geplaatst. Ga daarvoor naar www.rijksoverheid.nl (zoek op 'resultaten rekentoets 2016').

Maatschappelijke stage niet verplicht, wél omarmd

Burgerschapsvorming en identiteit staan al tien jaar hoog op de politieke agenda. Uit de recente verkiezingsdebatten blijkt ook dat het blijvertjes zijn. De maatschappelijke stage is dat helaas niet. Die is wegbezuinigd, maar desondanks gaat zo'n tweederde van de scholen er tóch mee door.

TEKST EN BEELD: **SANNE VAN DER MOST**

Het Leidsche Rijn College in Utrecht is zo'n school. Nog voor de maatschappelijke stage landelijk was ingevoerd, deed deze openbare school voor voortgezet onderwijs al mee aan een pilot. En tot op de dag van vandaag gaat iedere leerling vanaf het derde leerjaar dertig uur op maatschappelijke stage. Meehelpen met de bingo in het bejaardenhuis, werken op een festival in het park of als vrijwilliger zorgen dat blinden aan balsport kunnen doen. 'Het is heel divers', zegt Gwendolijn Bonekamp, coördinator maatschappelijke stage, die zelf bij een kinderboerderij aan de slag ging om te weten hoe het voelt. 'Het voegt echt iets toe aan de schoolbeleving van onze leerlingen. Ze nemen een kijkje buiten de deur en ze ervaren wat het is om belangeloos iets voor een ander te doen en wat dat je oplevert. Vaak gaat er een nieuwe wereld voor ze open. Ze ontdekken waar ze goed in zijn en ze komen in aanraking met dingen die ze heel leuk vinden, waarvan ze voorheen geen idee hadden. Zo leren ze ook zichzelf beter kennen. En dat vinden wij als school erg belangrijk.'

Erachter komen wie je bent

Tegelijkertijd past de maatschappelijke stage volgens Bonekamp heel goed binnen de thema's burgerschap en *bildung*. 'Daar hechten wij als openbare school veel waarde aan. Jezelf ontwikkelen, erachter komen wie je bent, je inleven in een ander en meedoen in de samenleving: die dingen zijn voor ons heel belangrijk. Ze vormen je als mens en brengen iets wat geen enkele schoolles biedt. Dat is waardevol. Onvoorstelbaar dat de stage is afgeschaft. Juist omdat het zo ontzettend goed werkte. Wij gaan er zeker mee door, ondanks het feit dat het rijk niet meer betaalt. Gelukkig levert de gemeente Utrecht tot nu toe wel een financiële bijdrage. Maar ook dat is iedere keer weer spannend.' Om ervoor te zorgen dat de stages goed worden gecoördineerd en dat de leerlingen op plekken terechtkomen waar daadwerkelijk behoefte is aan hun hulp, werkt het Leidsche Rijn College samen met de Vrijwilligerscentrale. 'Zij hebben de contacten en wij maken daar dankbaar gebruik van.'

Jeroen Bron van SLO: 'Dit was succesvolste onderwijsvernieuwing van afgelopen decennium'.

Het instrument bij uitstek

Jeroen Bron is coördinator maatschappelijke thema's bij Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), waar kennis, beleid en onderzoek rond maatschappelijke en onderwijsthema's worden samengebracht. Met scholen als het Leidsche Rijn College is hij erg blij. 'Op vo-scholen is het heel lastig om invulling

‘Dit leer je in geen enkele les’

te geven aan thema’s als burgerschapsvorming, identiteit en participatie’, aldus Bron. ‘De vakken zijn versnipperd en het is lastig om grip op de schoolcultuur te krijgen.’ De maatschappelijke stage is volgens Bron daarom bij uitstek het instrument waarmee leerlingen zich op een andere manier kunnen vormen, zeker als scholen hier bewust leerdoelen aan koppelen.
‘De maatschappelijke stage was naar mijn idee een van de succesvolste onderwijsvernieuwingen van het afgelopen decennium. Alle scholen deden mee. Sommige waren aanvankelijk sceptisch, maar toen ze eenmaal begonnen, werd vrijwel iedereen razend enthousiast. Jammer dat dit is wegbezuinigd.’ Wat overigens niets afdoet aan het enthousiasme. Uit een recent rapport van de Onderwijsinspectie blijkt namelijk dat tweederde van de scholen nog steeds de maatschappelijke stage aanbiedt, en die laat meetellen voor de overgang of het examen. ‘Geweldig natuurlijk’, vindt Bron. ‘Maar de vraag is wel, hoe lang blijven scholen ermee doorgaan nu financiële ondersteuning ontbreekt. En misschien kruipt er een zekere sleetsheid in de stages.’

Jongeren doen tijdens de maatschappelijke stage vrijwilligerswerk in verzorgingshuizen en ontdekken hoe leuk dat is.

Passen op de winkel

Reinier Mudde, coördinator maatschappelijke stage bij het Erfgooierscollege in Huizen, herkent dat wel. Ondanks het vervallen van de wettelijke verplichting is ook zijn school doorgegaan met de maatschappelijke stage. ‘Wij zijn nog steeds erg enthousiast en onze leerlingen doen leuke dingen. In het kader van burgerschap en participatie kunnen leerlingen bijvoorbeeld stage lopen bij een gemeenteraadslid, waar ze dan weer hun profielwerkstuk over maken. Om het antipestbeleid aan brugklassers uit te leggen, doen leerlingen van de bovenbouw in het kader van hun maatschappelijke stage mee aan een toneelstuk over pesten. Zo koppelen we de stage aan het schoolklimaat.’
Allemaal leuk en leerzaam, maar tegelijkertijd vraagt Mudde zich af of het ontbreken van de wettelijke verplichting, landelijk beleid en financiering uiteindelijk niet leidt tot verval van de maatschappelijke stage. ‘Heel veel scholen vinden de stage belangrijk, maar als er geen verplichting is, staat dat nieuwe ontwikkelingen in de weg en wordt het uiteindelijk vooral een soort ‘passen op de winkel’. Om het tij te keren heeft Mudde zich verenigd met een aantal andere scholen dat de maatschappelijke stage een warm hart toedraagt. Deze groep organiseerde met SLO op 3 april een werkconferentie over de toekomst van de maatschappelijke stage, met als doel motiveren, inspireren en enthousiasmeren. ‘We hopen dat scholen hun stages onder de loep nemen en zichzelf vragen blijven stellen als wat willen we eigenlijk, hoe pakken we dat aan, dragen onze huidige stages daar nog wel aan bij en hoe willen we nu verder?’, aldus Mudde. Meer informatie daarover op www.burgerschapindeschool.nl. ◂

Duurzamer krijg je het niet!

In Uden staat een gloednieuw schoolgebouw dat helemaal zelfvoorzienend is. Een gunstige clausule in de verzekeringspolis maakte het mogelijk om na een verwoestende brand als milieubewuste feniks uit de eigen as te herrijzen.

TEKST: **MARTIN VAN DEN BOGAERDT**
BEELD: **MARTIN VAN DEN BOGAERDT EN PAUL VAN GOETHEM KELDERBOUW**

Op oudejaarsavond 2014 gaat het goed mis in de Noord-Brabantse plaats. Er ontstaat een reusachtige brand in het gezamenlijke gebouw van openbare basisschool De Brinck en de rooms-katholieke basisschool Jan Bluyssen. Veertig omliggende woningen worden ontruimd. Het gebouw is verwoest. De oorzaak is vuurwerk, maar de schuldige wordt niet gevonden. Gelukkig raakt niemand gewond.
Het is buitengewoon goed gelukt om deze tragische geschiedenis ten positieve te keren, zo laten stafmedewerker huisvesting Frank van Wetten van Stichting Openbaar Onderwijsgroep en directeur Helma van Hoof van De Brinck zien. De bijna 300 leerlingen van de twee scholen, waarvan de Jan Bluyssen onlangs is omgedoopt in De Petteflet, zitten sinds afgelopen najaar in een gloednieuw gebouw op de locatie van de afgebrande school. Het pand huisvest ook een peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang en een praktijk voor kinderfysiotherapie. Waarschijnlijk nog dit schooljaar komen er ook een logopedist en een kinderdagverblijf in. Het Speelplein, zoals het gebouw heet, wordt dan officieel een integraal kindcentrum.

IJskelder

Volgens Van Wetten en Van Hoof kan dit weleens het duurzaamste schoolgebouw van heel Nederland zijn. Er is geen aansluiting voor aardgas, de elektriciteit wordt zelf opgewekt, het pand is zeer goed geïsoleerd en de wc's spoelen door met regenwater. Bovendien zijn alle materialen in het gebouw geschikt voor hergebruik.
Het ontbreken van de aardgasaansluiting komt voort uit de keuze voor verwarming door middel van een combinatie van zonne- en warmtepanelen op het dak van de school en een innovatief warmte-en-koudesysteem in een ijskelder.

De bouw van de imposante ijskelder

Koelen met een ijskelder klinkt logisch, maar verwarmen? Van Wetten legt het uit. Het is volgens hem te vergelijken met een koelkast. Van binnen houdt die groente, fruit en zuivel koel. Aan de achterkant komt de warmte vrij die aan de binnenzijde is onttrokken. De koelkast is in dit geval de ijskelder van 15 bij 5 bij 4 meter, die vol zit met water en onverwoestbare kunststof slangen met antivries. De energie uit de warmtepanelen en zonnecollectoren zorgt ervoor dat de ijskelder wordt gekoeld en daardoor warmte afgeeft. Daarbij wordt gebruikgemaakt van het natuurkundige verschijnsel dat met de energie die vrijkomt bij de vorming van een bepaalde hoeveelheid ijs tot net onder het vriespunt eenzelfde hoeveelheid water kan worden verwarmd tot 80 graden. Pompen transporteren de warmte het gebouw in. Ook in de donkere en koude periode van het jaar werkt dit systeem om de school op temperatuur te houden, mede doordat het onder andere met een dik sedumdak goed is geïsoleerd. In de warme periode kan de ijskelder worden gebruikt om het gebouw te koelen.
Het voordeel van deze manier van verwarmen en koelen ten opzichte van de vaker toegepaste warmte-koude-opslag in aardlagen, is dat er geen buizensysteem diep onder de grond

Helma van Hoof (links) en Frank van Wetten met collega-directeur Klaske van den Berg van basisschool De Petteflet bij het gezamenlijke, duurzame schoolgebouw Het Speelplein.

nodig is. De investering is waarschijnlijk in zes tot zeven jaar terugverdiend, terwijl de ijskelder zeker 80 jaar meegaat. Bijkomend voordeel van de gedeeltelijk in het plein verzonken kelder, is dat er nu buiten een podium is voor activiteiten.

66.000 kWh

Met de 288 zonnepanelen op het dak voorziet de school volledig in zijn elektriciteitsbehoefte. Het hangt natuurlijk af van de hoeveelheid zon hoeveel stroom er wordt geproduceerd, maar Van Wetten rekent op een jaarproductie van ongeveer 66.000 kWh, terwijl de school aan circa 60.000 kWh genoeg heeft. In donkere perioden is elektriciteit uit het net nodig, maar overdag, ook als de zon achter de wolken schuilgaat, leveren de panelen meer stroom dan nodig. Dat deel wordt aan het net geleverd. De elektriciteitsrekening smelt als sneeuw voor de zon. Sterker nog, Het Speelplein zal met de duurzame stroomopwekking geld verdienen.
Het uitzonderlijk duurzame karakter van het gebouw komt ook tot uiting in een grote tank onder het plein waarin 13.000 liter regenwater kan. Daarmee worden de wc's doorgespoeld. Het gebruik van en daarmee de rekening voor kostbaar drinkwater worden hiermee geminimaliseerd. Er is een dubbel systeem van waterleidingen aangelegd: een voor het zogenoemde grijze water voor de toiletten en een voor het drinkwater. Van Wetten vertelt ook dat de materialen die in het gebouw zijn verwerkt, allemaal kunnen worden hergebruikt volgens het principe cradle-to-cradle. Als dit gebouw ooit weer wordt afgebroken, hoeft er volgens hem niets te worden weggegooid.

Clausule

Aan het zeer duurzame karakter van het nieuwe schoolgebouw in Uden hangt natuurlijk wel een prijskaartje. De nieuwbouw kostte 3,2 miljoen euro. In een clausule van de verzekering die na de verwoestende brand werd aangesproken, stond vermeld dat een kwart van de totale bouwkosten mocht worden besteed aan duurzaamheidsmaatregelen. Van een budgetplafond was in die clausule geen sprake. Uiteindelijk is er door de verzekering 6 ton in geïnvesteerd. Van Wetten vertelt met een zekere glimlach op zijn gezicht dat de verzekeringsmaatschappij daar niet zo blij mee was en dat er nu in die speciale clausule wel een maximum is opgenomen.

'Koelen met een ijskelder klinkt logisch, maar verwarmen?'

Meer informatie over het innovatieve verwarmings- en koelingssysteem met de ijskelder staat op de websites www.solareis.nl en www.solarfreezer.nl. Het principe is wijdverbreid in landen met rotsige bodems die warmte-koude-opslag met buizensystemen in de grond erg duur maken. Op Engelstalige en Duitstalige websites staat veel informatie (googel op respectievelijk 'ice energy' en 'Eisspeicher'). ◂

Samenwerken voor toekomstbestendig onderwijs

Mylène Dekker en Aeoni Pomper: meisjes met passie voor techniek.

Acht leerlingen van RSG Wolfsbos in Hoogeveen krijgen hun lessen techniek deels buiten de school: bij het externe opleidingscentrum Bouwmensen in Ruinen. De school is daarvoor een samenwerking aangegaan.

TEKST: **JURGEN VAN DIJK,** BEELD: **HARRY TIELMAN**

Daar hebben alle partijen voordeel bij, ook het bedrijfsleven, vertellen Dries Koster en Krijn Houwing, respectievelijk directeur-bestuurder van RSG Wolfsbos en sectordirecteur vmbo-praktijkonderwijs Wolfsbos. De samenwerking is een pilot. Aanleiding is de krimp in leerlingenaantallen die in Drenthe al een aantal jaren gaande is, al neemt directeur Koster deze term liever niet in de mond. Hij spreekt van 'werken aan toekomstbestendig onderwijs'. 'Je moet iets doen om het tij te keren', zegt hij. Omdat met name het vak techniek duurder wordt bij terugloopende aantallen leerlingen – apparaten, machines en materialen kosten ongeacht het aantal leerlingen veel geld – zocht en vond RSG Wolfsbos de samenwerking met opleidingscentrum en bedrijfsleven. Het bedrijfsleven is daarbij gebaat vanwege de toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Door de samenwerking aan te gaan met het vmbo weten bedrijven leerlingen eerder aan zich te binden, bijvoorbeeld via de stages. Andersom geldt: 'Zou je als school niets doen, dan kun je na een tijdje het vak techniek niet meer geven wegens geldgebrek. En dat wil natuurlijk niemand.'

Tussen 2014 en 2021 wordt de krimp op RSG Wolfsbos geraamd op 18 procent. Het is een demografisch verschijnsel dat buiten de Randstad heviger is. In de Randstad zelf neemt het aantal geboorten ook af, maar door verhuizingen stijgt het inwonertal in dit stedelijk gebied toch, terwijl streken

als Limburg, Zeeland, Groningen en Drenthe steeds meer mensen zien vertrekken.

Krapte op de arbeidsmarkt

Nog een maatschappelijk verschijnsel: de krapte op de arbeidsmarkt van technische beroepen. Die wijt sectordirecteur Houwing aan de maatschappelijke ontwikkeling van maken en repareren van spullen naar vervangen door een nieuw apparaat. 'Vroeger ging je zelf sleutelen, maar techniek is minder zichtbaar geworden. In de samenleving is onbekendheid met techniek ontstaan. De dienstverleningskant is steeds belangrijker geworden. In het verleden ontstond in Nederland het idee dat productiewerk beter in lagelonenlanden gedaan kon worden. Daar komt men nu een beetje van terug. Bovendien, als we alleen nog maar Polen en Roemenen in kunnen schakelen als loodgieter, dan is er toch iets niet goed gegaan.' Overigens schijnen techniekvakken ook conjunctuurgevoelig te zijn. Nu de economie aantrekt, zijn techniekvakken gewilder.

De ontwikkelingen hebben hun weerslag gehad op het onderwijs, vertelt Koster. 'Het vmbo-imago is onder druk komen te staan. Dit heeft geleid tot minder leerlingen.' En omdat de technische vakken zoveel geld kosten, is dat de eerste post waarop veel scholen bezuinigen.

Autospuiterij

Inmiddels zijn in de directeurskamer twee meisje uit klas 3A aangeschoven: Mylène Dekker en Aeoni Pomper. Mylène wil graag bij een autospuiterij gaan werken. Haar passie voor techniek is ontstaan doordat veel van haar familieleden in de techniek zitten. Zo werkt haar oom bij Fokker Hoogeveen. Mylène gaat in klas 4 onderwijs volgen bij Bouwmensen in Ruinen. Dat geldt ook voor Aeoni. Zij wil motormonteur worden en bij een garage gaan werken. 'Geen angst voor vieze handen?' vraagt Koster haar. Waarop ze ad rem antwoordt: 'Als ik vieze handen krijg, weet ik dat ik iets gedaan heb.'

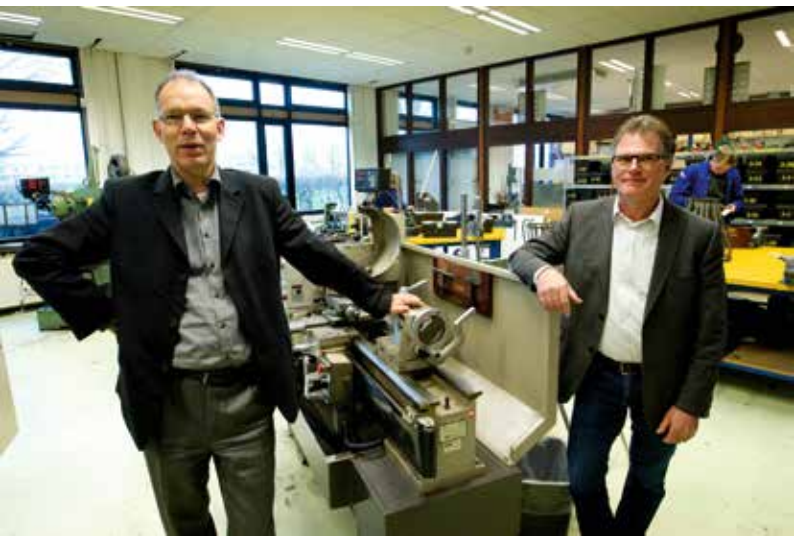

Dries Koster en Krijn Houwing: 'Alle partijen hebben elkaar echt nodig'

'Als we niks doen, kunnen we straks geen techniek meer geven'

Om zulke leerlingen zitten bedrijven dus te springen. Vooral de bouw heeft veel mensen nodig, zegt Houwing: 'Ik merk de laatste tijd dat de bouw echt gretig begint te worden.' Voorlopig kost de samenwerking tussen Wolfsbos, Bouwmensen en bedrijven de school zelf niets, omdat het nog een proef is. De leerlingen van Wolfsbos, acht in totaal, worden door Bouwmensen met een busje opgehaald, docenten van Bouwmensen verzorgen de opleiding en de leerlingen kunnen gebruikmaken van materiaal en machines van deze organisatie. Bouwmensen DNWO (Drenthe Noord West Overijssel) heeft een netwerk van 75 leerbedrijven.

Brancheverenigingen

Als de pilot slaagt wil RSG Wolfsbos ook voor andere vakken gaan samenwerken: metaal, elektro. De brancheverenigingen daarvan kunnen dan ook in de vmbo-school gaan investeren. De directeur-bestuurder en de sectordirecteur moeten er wel voor waken dat de balans tussen de financiering van de verschillende vakken niet verstoord raakt. Koster: 'Als er veel geld naar techniek gaat, moet dit niet ten koste van andere vakken gaan.'
Waar ze ook voor willen waken, is de tijd die erin gaat zitten. 'Er wordt binnen de wereld van de techniek enorm veel overlegd met heel veel personen. Je moet soms praten als Brugman om iedereen te overtuigen. En je moet naar heel veel mensen toe', besluit Koster. Dat is mede het gevolg van het feit dat in Hoogeveen veel kleine bedrijven zijn.

Staatssecretaris Dekker van OCW maakte onlangs bekend maatregelen te zullen nemen om ook in krimpgebieden voldoende techniekaanbod in het vmbo te behouden. Hij denkt daarbij aan samenwerking van schoolbesturen en andere partijen, zoals vervolgopleidingen en het bedrijfsleven. De pilot in Hoogeveen past hier naadloos in. Vmbo's in gebieden met afnemende leerlingenaantallen hebben de staatssecretaris al vaker gewaarschuwd voor geldgebrek bij technische opleidingen. Volgens Dries Koster is het initiatief in Hoogeveen 'niet uniek maar wel heel speciaal' en ingegeven door het besef dat alle partijen elkaar nu echt nodig hebben. ◂

Schoolzwemmen kopje onder? *Niet overal*

Steeds minder basisscholen bieden zwemles aan. In 2005 deed 57 procent van de scholen aan schoolzwemmen, vorig jaar was dat nog maar 32 procent. De tijdsinvestering en het logistieke gedoe zijn de belangrijkste redenen om te stoppen. En de gedachte dat ouders zelf verantwoordelijk zijn voor de zwemvaardigheid van hun kind.

TEKST: **KARIN VAN BREUGEL**
BEELD: **ROBERT VAN DIJK**

Wellicht speelt ook het geld een rol. Basisscholen die zwemles aanbieden, betalen dat zelf, al dan niet met subsidie van de gemeente. Opmerkelijk detail: juist in de grote steden is het schoolzwemmen onverminderd populair. *Naar School!* vroeg een aantal scholen en gemeenten hoe het daar geregeld is. Wat blijkt? Veel gemeenten hebben de schoolzwemles wegbezuinigd, maar tegelijk wordt er op creatieve wijze van alles aan gedaan om zoveel mogelijk kinderen zwemvaardig te maken.

Acties om geld in te zamelen

Kinderen in de Gelderse gemeente Heerde moeten het al sinds 2008 zonder schoolzwemmen stellen. In 2014 wilde de gemeente zelfs het hele zwembad sluiten vanwege een structureel exploitatieverlies. De zwemvereniging en de lokale gemeenschap sloegen de handen ineen en startten een reddingsactie. Mét succes, de basisschoolleerlingen krijgen inmiddels weer zwemles!

'Uiteindelijk hebben we het zwembad in een stichting ondergebracht', vertelt Geb Dokter, die bestuurslid is van de bewuste stichting Berghuizerbad. 'Toen de gemeente nog eigenaar was, draaide het zwembad met allemaal betaald personeel. Nu zijn er nog drie betaalde krachten, aangevuld met veel vrijwilligers. Om geld in het laatje te brengen, organiseren we allerlei acties. Zo

Het Berghuizerbad in Wapenveld, gemeente Heerde, dat nu door vrijwilligers draaiende wordt gehouden.

hebben we bijvoorbeeld al een aantal keer meegedaan aan de Scan Covery Trial. De laatste keer haalden we 34.000 euro op – genoeg om alle basisscholen in Heerde twee seizoenen lang zwemonderwijs aan te bieden in groep 5 tot en met 7. Het geld is met name bedoeld voor het busvervoer'.
De openbare Horsthoekschool is een van de deelnemers aan dit zwemonderwijs. Locatieleider Geert Braaksma: 'We vinden het heel fijn dat er nu weer zwemles is. Zelf spreken we overigens over natte gymles, omdat we ervan uitgaan dat alle kinderen voor groep 5 al een A-diploma hebben gehaald. De zwemles is puur bedoeld om de zwemvaardigheid te verbreden en bij te houden. Niet onbelangrijk! Als school dragen we jaarlijks ongeveer 1000 euro bij. Met verschillende acties, waaraan ouders en leerlingen heel gemotiveerd hebben meegedaan, hebben we dat geld bij elkaar gebracht.'

Zwemles na schooltijd

"De gemeente Amsterdam wil dat 95 procent van de leerlingen aan het eind van het primair onderwijs een A-diploma heeft. Jaarlijks meten wij op alle scholen het diplomabezit in groep 4. Op dit moment is dat bijna 65 procent, dus er is nog veel werk aan de winkel', zegt Heide Oudejans, programmamanager schoolzwemmen bij de gemeente Amsterdam.
De gemeente vindt dat de primaire verantwoordelijkheid voor zwemvaardigheid bij de ouders ligt. 'Daarom bieden we de zwemles pas in groep 5 aan. De gemeente betaalt en regelt alles, inclusief het vervoer. De kinderen zonder A-diploma hebben recht op 27 klokuren zwemonderwijs, de kinderen mét diploma op de helft. Ongeveer 65 procent van de scholen maakt hiervan gebruik. Op sommige scholen is het diplomabezit zo hoog, dat men er niets in ziet. Er zijn ook scholen die de onderwijstijd liever aan andere zaken besteden, zeker omdat zwemmen niet in de eindtermen staat. Ik begrijp dat wel, maar in een stad met zoveel grachten is zwemvaardigheid echt geen luxe! Om scholen hierin tegemoet te komen, zijn we gestart met een experiment om na schooltijd zwemles aan te bieden. Ook in dit geval regelt de gemeente alles, maar de groepen leerlingen worden dan begeleid door ouders. Zo'n twintig scholen doen hieraan mee. Kinderen die na groep 5 nog steeds geen A-diploma hebben, mogen gratis deelnemen aan een zwemweek in de zomer. Dat aanbod geldt ook voor leerlingen uit de hoogste twee groepen van het speciaal basisonderwijs.'

> 'Zwemvaardigheid is geen luxe in een stad met zoveel grachten'

Natte gymles met breed programma

In Hengelo vertelt Chantal Wildemors, beleidsadviseur sport en gezonde leefstijl bij de gemeente, hoe het daar is geregeld. 'De gemeente Hengelo heeft fors moeten bezuinigen. Toch hebben we bewust een breed sportaanbod met onder meer 'natte en droge gymlessen' overeind gehouden. Daar maken alle - ruim 8000 – basisschoolleerlingen gebruik van. Het aanbod wordt gerealiseerd door gemeentelijke combinatiefunctionarissen die in dienst zijn van de gemeente, in nauwe samenwerking met diverse sportverenigingen. De natte gymlessen voor groep 3 tot en met 8 zijn nadrukkelijk niet bedoeld als volwaardige zwemopleiding, want daar zijn de ouders zelf verantwoordelijk voor. Er komen verschillende dingen aan bod in die lessen. Bijvoorbeeld: wat moet ik doen als ik in een wak val of hoe kan ik een vriendje veilig naar de wal brengen als hij onwel wordt? Ook een aantal basisbeginselen van reanimatie komen voorbij. Het is dus een breed programma, waaraan ook elementen van de gezonde school en fair play zijn toegevoegd.'

Als gesignaleerd wordt dat een leerling van groep 6 nog geen zwemdiploma heeft, worden ouders gewezen op de 'sleepnetregeling'. Het kind kan dan tegen een gereduceerd tarief op zwemles. 'Als gemeente willen we dat kinderen aan het eind van de basisschool hun A- en B-zwemdiploma hebben. Begin vorig jaar hadden zo'n 60 leerlingen van 9 jaar en ouder nog geen diploma. Dankzij de sleepnetregeling hebben er 45 alsnog hun A en B gehaald. Ik denk dus dat we het goed doen', besluit Wildemors.

Noordwijk ontmoet **India**

Mavo 2-leerlingen van het openbare Northgo College in Noordwijk hebben in een speciale Indiaweek kennisgemaakt met leeftijdgenoten van de Lexicon International School in de miljoenenstad Pune. Dat deden ze via Skype. Het project werd ondersteund door ICT-bedrijf Decos.

TEKST EN BEELD: **MARTIN VAN DEN BOGAERDT**

Presenteren, samenwerken, informatietechnologie, Engels, bloggen en vloggen – alle 21st *century skills* kwamen voorbij tijdens dit internationale scholenproject. 'Dit zijn vaardigheden waar leerlingen in hun verdere loopbaan veel profijt van hebben', vertelt bestuurder Johan van der Plas van het Northgo. De Indiaweek was mede het initiatief van ICT-specialist Decos in Noordwijk, dat ook een kantoor heeft in Pune. De school in Noordwijk werkt wel vaker samen met het bedrijfsleven. 'Mede dankzij deze nauwe banden weten wij welke vaardigheden onze leerlingen moeten hebben als ze, met diploma, onze school verlaten', aldus Van der Plas.

In dit project komen alle 21st century skills voorbij

Respect en gelijkwaardigheid

CEO Paul Veger van Decos vertelt dat hij het belangrijk vindt om internationale samenwerking tussen scholieren mogelijk te maken. Daarmee wil hij onderling respect op basis van gelijkwaardigheid kweken. 'Veel mensen denken bij India aan een ontwikkelingsland, maar dat beeld klopt niet. Dat willen we leerlingen hier in Noordwijk laten zien.' Eerder vloog hij als piloot zelf naar India om tekeningen van Indiase en Nederlandse kinderen uit te wisselen. 'We laten kinderen het belang inzien van dromen. Juist in deze roerige tijden is het mooi om jonge mensen met elkaar te verbinden. Via technologie kun je de hele wereld bereiken.' Gedurende het project was zijn collega Bert Hendriks op de school in Pune om de leerlingen daar te ondersteunen.

Ambassadeur

Dat het project brede steun kreeg, bleek uit het feit dat de afsluiting ervan in Noordwijk werd bijgewoond door de Indiase ambassadeur. Hij zette tijdens een korte toespraak het project van het Northgo College en Decos in het teken van het 70-jarige bestaan van de goede diplomatieke contacten tussen Nederland en India, dat in 1947 onafhankelijk werd. Op het Vimeo-kanaal van het Northgo College staat een filmpje over de Indiaweek (vimeo.com/northgocollege). ◂

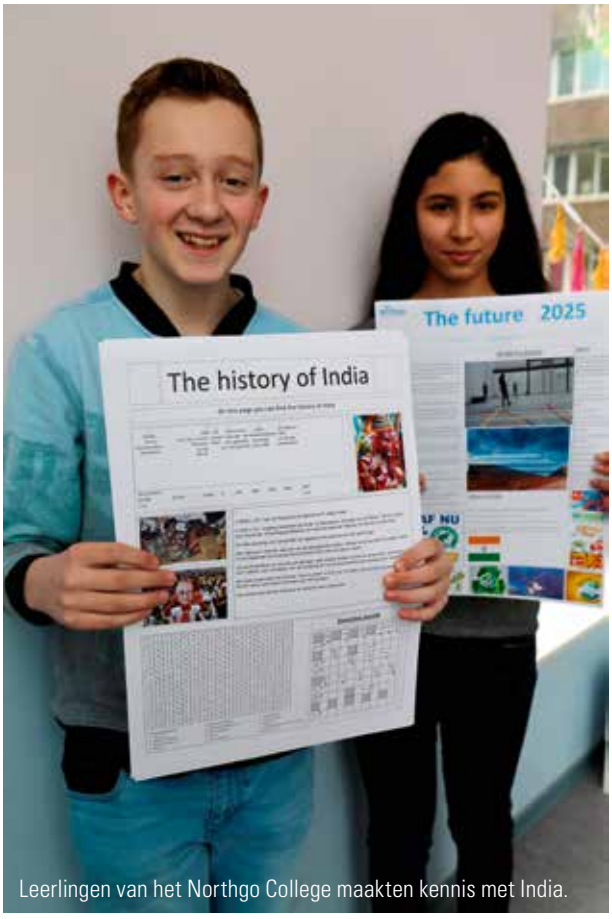

Leerlingen van het Northgo College maakten kennis met India.

Leraren uit Schoonhoven naar Mumbai

Ook het openbare Schoonhovens College had onlangs een India-project. Twee leraren van die school gingen daarvoor naar Mumbai (Bombay) via het Europe meets India Netwerk (EUmIND). De docenten, Pim van der Neut en Justin Peters, legden contact met de plaatselijke Campion School om verschillende projecten op te zetten, zoals de virtuele uitwisseling GoGreen. In dit project hebben Indiase en Nederlandse leerlingen contact met elkaar over het milieu en duurzaamheid. In februari was er een eerste videoconferentie, waarin de leerlingen hun land aan elkaar presenteerden en daarna in gesprek gingen over waarden. Meer informatie staat op www.schoonhovenscollege.nl.

Excursietip!

Biesbosch MuseumEiland

TEKST: **LUCY BEKER** BEELD: **BIESBOSCH MUSEUMEILAND**

Het leven van een griendwerker

De ontstaansgeschiedenis van de Biesbosch is een spannend verhaal over overstromingen, verdronken dorpen en het zware leven van griendwerkers en zalmvissers. Jongens van 12 of 13 jaar moesten al de hele week van huis om in de grienden biezen of riet te snijden. Dat verhaal komt tot leven op het Biesbosch MuseumEiland in Werkendam.

Het gebouw zelf is al bijzonder met zijn elf puntige paviljoens onder een grasdak. Vorig jaar kreeg dit duurzame gebouw, dat toen net uitgebreid was, drie architectuurprijzen. Binnen wordt de historie van het gebied in beeld gebracht. Ernaast ligt de Biesbosch Beleving: een groot schaalmodel van polders, dijken en stromen, waarin de werking van het tij zichtbaar wordt. Kinderen kunnen zelf schuiven en sluizen openen en sluiten om te zien wat er dan met die waterstromen gebeurt. Het naastgelegen natuurgebied De Pannekoek is een buitenmuseum waar nog altijd een echte hakgriend is. Zo gaat een dagje Biesbosch dus over geschiedenis, waterhuishouding en natuur.

Biesbosch Avontuur

Voor schoolklassen biedt het Biesbosch MuseumEiland vanaf het komende schooljaar mooie (buiten)programma's. Zo is er een excursie voor groep 5 en 6 van de basisschool, die is gebaseerd op het oude dagboek van de 12-jarige Aaike, een jongen die met zijn vader mee moest de grienden in. Aan de hand van zijn dagboek loopt de groep in zijn voetsporen. Wat moest hij allemaal doen in die grienden? Hoe voelde het om wilgentenen te hakken en in een roeiboot of griendkeet te slapen? En waar werden die wilgentenen, biezen en riet eigenlijk voor gebruikt? De groepen 7 en 8 en de brugklas kunnen meedoen aan het Biesbosch Avontuur: een lesprogramma in het buitenmuseum, waarin de kinderen zelf een griendkeet gaan bouwen en wilgentenen laden en lossen. Er zit een wedstrijdelement in: de groep die het beste samenwerkt wint de Biesbosch-trofee.

Ook voor de allerjongsten zijn er programma's, zoals het kriebelbeestjespad voor groep 1 tot met 4 en het beverpad voor de groepen 3, 4 en 5. De Biesbosch is tegenwoordig immers een Nationaal Park met een bijzondere natuur en een van de weinige gebieden waar bevers leven. En dan is er nog het programma Wateronderzoek, een klassieker maar nog altijd leuk: met schepnetten en zoekkaarten op pad om waterdiertjes te vinden.

Het is mogelijk om de programma's uit te breiden met een boottocht vanaf het MuseumEiland.

Meer informatie op www.biesboschmuseumeiland.nl.

Hoe zit het nu precies?

1 Bevoegdheid gymnastiekles

Mag een leerkracht die start met de opleiding om de gymbevoegdheid te halen, al gymlessen geven of mag dit pas wanneer het certificaat binnen is?

Alle leerkrachten die met de pabo-studie begonnen zijn per augustus 2001 hebben nog maar een smalle bevoegdheid voor gymnastiek en spellessen. Zij mogen alleen maar gymnastiek geven in de groepen 1 en 2. Werkt zo'n groepsleerkracht in de groepen 3 tot en met 8, dan moet een bevoegde leerkracht de gymnastiek- en spellessen overnemen. Alleen als de leerkracht begint met de studie Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs, die ongeveer twee jaar duurt, mag deze ook de lessen verzorgen in groep 3 t/m 8. Dit volgt uit artikel 3 lid 2 van de Wet op het primair onderwijs.

Bewegingsonderwijs binnen het primair onderwijs mag dus worden gegeven door leerkrachten met een van de volgende opleidingen:

- ALO
- Pabo met oude bevoegdheid
- Pabo, gestart na 1 september 2000 en in het bezit van de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs aan de pabo
- Pabo en bezig met de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs
- KLOS (de oude kleuterleidsters-opleiding)
- Akte J

2 Ziekte en zwangerschap

Een werknemer is vanaf juni 2016 ziek, maar momenteel aan het re-integreren. Nu is zij zwanger. Als ze nog ziek is moet haar zwangerschapsverlof 6 weken voor de uitgerekende datum starten. Geldt dit ook als ze nog gedeeltelijk ziek is?

Wordt of is de werknemer 6 weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum ziek, dan is het zwangerschaps- en bevallingsverlof aangevangen (en dus niet eerder dan 6 weken voor de vermoedelijke datum van bevalling). Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen volledige en gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid.

3 Vermelding persoonsgegevens

Kan een school werknemers verplichten om bij hun naamsvermelding in de schoolgids ook het telefoonnummer te vermelden?

Namen en telefoonnummers zijn persoonsgegevens van een werknemer. Op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens mogen deze gegevens slechts in de schoolgids worden opgenomen als werknemers hiervoor hun toestemming geven. Geven werknemers die toestemming niet, dan mag deze informatie dus niet worden vermeld in de schoolgids.

vos abb

Helpdesk van VOS/ABB

De Helpdesk van VOS/ABB geeft dagelijks advies en informatie aan leden. Mail uw vraag naar **helpdesk@vosabb.nl** of bel op de ochtenden van werkdagen naar 0348-405250.
U kunt ook kijken op **www.vosabb.nl** > helpdesk > veelgestelde vragen.

4 Schooladvies heroverwegen

Wanneer moeten scholen hun basisschooladvies heroverwegen?

Het schooladvies is leidend bij de plaatsing van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Dit is wettelijk vastgelegd. Het schooladvies wordt vóór 1 maart al gegeven. Daarna maken alle leerlingen van groep 8 in april een eindtoets. Als een kind de eindtoets beter maakt dan het eerder gegeven advies, dan is de basisschool verplicht het schooladvies te heroverwegen. De basisschool kan er dan voor kiezen het schooladvies aan te passen. Dit gebeurt in overleg met de ouders en de leerling. Een aangepast schooladvies geeft recht op toelating tot het bijbehorende schooltype.

5 Aansprakelijkheid scholen

Moeten scholen zich tegen aansprakelijkheid verzekeren?

Scholen zijn op basis van de Arbeidsomstandighedenwet (Arbo) wettelijk verplicht zich tegen aansprakelijkheid te verzekeren. Deze verzekering regelt de aansprakelijkheid van leerkrachten, overig personeel, bestuur, ouders en vrijwilligers voor schade aan derden. De verantwoordelijkheid van de school strekt zich uit over alle schoolactiviteiten, dus ook tijdens de schoolreis, meerdaagse uitstapjes en excursies.

De school is aansprakelijk als een ongeval het gevolg is van onrechtmatig handelen of nalatigheid van de school of van iemand die namens de school optreedt. Bijvoorbeeld wanneer er schade ontstaat als gevolg van een losliggende stoeptegel op het schoolterrein of achterstallig onderhoud aan speeltoestellen. Of wanneer er onvoldoende toezicht is geweest. De daadwerkelijke aansprakelijkheid is ook afhankelijk van de manier van handelen na een ongeval.

Schade veroorzaakt door kinderen wordt in eerste instantie verhaald op de ouders. Op sommige scholen is een aanvullende verzekering voor schade veroorzaakt door kinderen afgesloten. Dit is echter niet verplicht. Wanneer ouders voor school autorijden, dragen zij de verantwoordelijkheid voor het vervoer. Als zich dan een ongeluk voordoet, wordt de (auto)verzekering van de rijdende ouder aangesproken.

6 Noodscenario examens

Wat houdt het Continuïteitsplan centrale examens in?

Vanaf 29 mei 2017 is er ruimte ingepland voor eventuele toepassing van het Continuïteitsplan centrale examens. Dit plan treedt in werking in gevallen waarin de geheimhouding van de examens is geschonden of afname niet mogelijk is. In het meest ingrijpende noodscenario kunnen één of meer centrale examens worden uitgesteld en kan het eerste en tweede tijdvak zich uitstrekken tot het moment van aanvang van de vroegste zomervakantie (8 juli 2017, volgens het overzicht schoolvakanties schooljaar 2016-2017 van het ministerie van OCW).

ouders&onderwijs

Ouders & Onderwijs

Ouders & Onderwijs is hét informatiepunt voor ouders van schoolgaande kinderen. Voor vragen of persoonlijk advies neemt u contact op met de informatiedienst, via **vraag@oudersonderwijs.nl**, of op schooldagen van 10 tot 15 uur via telefoonnummer 0800-5010 (kies toets 1 voor onderwijs). U kunt ook kijken op **www.oudersonderwijs.nl**

Nieuw in de boekenkast

Een selectie uit recent verschenen boeken en andere publicaties, die relevant zijn voor het onderwijs.

De baas van de piekerfabriek

Auteur: Margreet van der Veen | **Uitgeverij:** SWP , jan. 2017
ISBN: 9789085606789 | **Aantal pagina's:** 48 | **Prijs:** € 12.50

Leerkrachten maken zich soms zorgen over kinderen die angstig en zorgelijk zijn en maar blijven piekeren. Slapen kan een probleem worden, schoolprestaties gaan erdoor achteruit en vriendschappen lijden eronder. Hoe help je zulke kinderen? Dit werkboek kan een startpunt zijn. Met oefeningen, voorbeelden en tips kunnen kinderen – onder begeleiding van hun ouders – leren om de zorgen en onrust onder controle te krijgen: ze leren de baas te worden in de 'piekerfabriek' in hun hoofd.

Het boek is bestemd voor kinderen van 7 tot 10 jaar. De auteur is kinder- en jeugdtherapeute. Zij zegt: 'Wie als kind leert negatieve gedachten te beteugelen, heeft daar zijn hele leven profijt van.'

Spelenderwijs verbinden en hechten

Auteur: Micheline Mets | **Uitgeverij:** SWP, 2017
ISBN: 9789088506932 | **Aantal pagina's:** 192 | **Prijs:** € 27.50

Een nieuw en uitnodigend boek over het belangrijke hechtingsproces bij kinderen, met zeker honderd spelvoorbeelden die dat proces bevorderen. Spel is voor kinderen het meest natuurlijke ontwikkelingsmiddel, ongeacht hun afkomst. Samen spelen is een bouwsteen voor een veilige hechting, en die is weer van belang voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Twee recente symposia in Amsterdam over *Verbinden en hechten* waren snel uitverkocht. Kon u er niet bij zijn, dan kunt u met dit boek toch direct aan de slag. Het is gericht op ouders en professionals. De spelletjes en oefeningen die erin staan, versterken de hechting tussen kind en opvoeder en zijn in te zetten in de praktijk van alledag.

Nieuwkomers op school

Auteurs: Myriam Lieskamp, José van Loo, Annemieke Schoemaker | **Uitgeverij:** Pica, dec. 2016 |
ISBN: 9489491806919 | **Aantal pagina's:** 256 | **Prijs:** € 15,-

Dit boek wordt wel 'een must' genoemd voor iedereen in het primair en voortgezet onderwijs die met nieuwkomers te maken heeft: kinderen van immigranten. Meer dan 20 onderwijsexperts geven advies over onderwijskundige zaken, zoals lesgeven aan getraumatiseerde kinderen, cultuurverschillen en de kenmerken van NT2, maar ook over organisatorische vraagstukken, zoals financiën, gebouw, materiaal en personeel. Naast de experts komt ook een aantal migrantenkinderen zelf aan het woord. Hun verhalen zijn bedoeld als hulpmiddel om het gesprek met en over nieuwkomers in de klas te openen. De auteurs werkten allemaal belangeloos mee en de opbrengst van het boek wordt gedoneerd aan Lowan, de organisatie die scholen in po en vo steunt bij het eerste opvangonderwijs aan nieuwkomers.

Wat stuitert daar door je klas?

Auteur: Anton Horeweg | **Uitgeverij:** LannooCampus, feb. 2017 |
ISBN: 9789401441513 | **Aantal pagina's:** 192 | **Prijs:** € 24,99

Een nieuw boek over kinderen met ADHD, die – veel leraren zullen het herkennen - soms letterlijk door de klas stuiteren. Dit gedrag stelt hoge eisen aan de leraar, zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs. Hoe maak je het onderwijs passend voor deze kinderen en stimuleer je hun ontwikkeling? Het boek van Horeweg biedt handvatten. Het bevat niet alleen uitleg over ADHD, ADD en bijkomende stoornissen, maar ook praktische informatie en tips waar leraren hun voordeel mee kunnen doen. Ook herkenbare verhalen uit de praktijk. De auteur is gedragsspecialist met ruim dertig jaar ervaring als leraar in het basisonderwijs. Hij schreef al veel onderwijsboeken die inmiddels verplichte literatuur zijn bij een groot aantal opleidingen.

Ziek in de vakantie: recht op compensatie?

Een werknemer die in zijn of haar vakantie ziek wordt, zal daar niet blij mee zijn en vraagt soms om compensatie. Maar wanneer heeft een werknemer in het primair onderwijs recht op compensatie van vakantiedagen?

MR. CHRISTIAAN ROOSEBOOM,
JURIDISCH ADVISEUR HELPDESK VOS/ABB

Iedere werknemer in Europa heeft minimaal recht op vier weken doorbetaalde vakantie. Het doel van vakantie met behoud van loon is om een werknemer in staat te stellen uit te rusten, van vrije tijd te genieten en te ontspannen. Het Europese Hof heeft verscheidene keren benadrukt dat het recht op doorbetaalde vakantie als een belangrijk beginsel van het Europese recht wordt beschouwd en dat ook zieke werknemers recht hebben op doorbetaalde vakantie.

Zieke werknemers bouwen tijdens hun ziekte volledig vakantie op. Ook zieke werknemers moeten vakantie opnemen om vrijgesteld te worden van re-integratie, het bezoeken van de bedrijfsarts en het voeren van voortgangsgesprekken met de werkgever. Deze verplichtingen gelden ook voor de werknemer die nog niet is begonnen met werkzaamheden in het kader van re-integratie.

In de cao primair onderwijs is bepaald dat als de werknemer in een jaar het wettelijk minimum verlof van 160 uren vakantie heeft genoten, er geen recht bestaat op compensatie van verlof dat in de rest van het jaar samenvalt met ziekte.

Verschillende situaties

Om te bepalen of er recht bestaat op compensatie van vakantieverlof, moet onderscheid gemaakt worden tussen twee situaties. Een werknemer kan ziek worden tijdens vakantie en zich ziek melden bij de werkgever. De werknemer dient in dat geval beschikbaar te zijn voor re-integratie. Deze ziektedagen gelden daarom niet als opgenomen vakantiedagen. De werknemer heeft echter slechts recht op compensatie-vakantiedagen als hij in het hele jaar minder dan 160 uur verlof geniet.

De tweede situatie betreft de langdurig zieke werknemer. Deze kan niet volstaan met de mededeling dat hij ziek is en om die reden geen vakantie kan genieten. Ook de zieke werknemer moet zijn 160 uren aan wettelijk verlof zoveel mogelijk opmaken in het jaar waarin de vakantie-uren worden opgebouwd. Het opnemen van deze vakanties vindt plaats tijdens de schoolvakanties. Slechts indien de werknemer redelijkerwijs niet in staat is zijn vakantie te genieten, bestaat er recht op compensatie. Bij een verschil van mening over de vraag of iemand in staat is vakantie te genieten, kan de bedrijfsarts uitsluitsel geven.

Juridisch advies nodig?
De Helpdesk van VOS/ABB is dagelijks bereikbaar via 0348-405250 van 08.30 tot 12.30 uur of via helpdesk@vosabb.nl.

OVERHEID ONDERWIJS ZORG

LEEUWENDAAL

Optimaliseert organisaties, mobiliseert mensen

- werving en search / interim management

- **TOEZICHTHOUDERS, BESTUURDERS EN MANAGERS**
- **VOOR TIJDELIJK OF VOOR VAST**
- **ALTIJD IN DIENST VAN UW ORGANISATIEDOELEN**

- ontwikkelen en training
- organisatiepsychologie en assessments
- functioneren en beloning
- HR planning en control
- arbeidsmobiliteit en duurzame inzetbaarheid
- ambtenaren- en arbeidsrecht

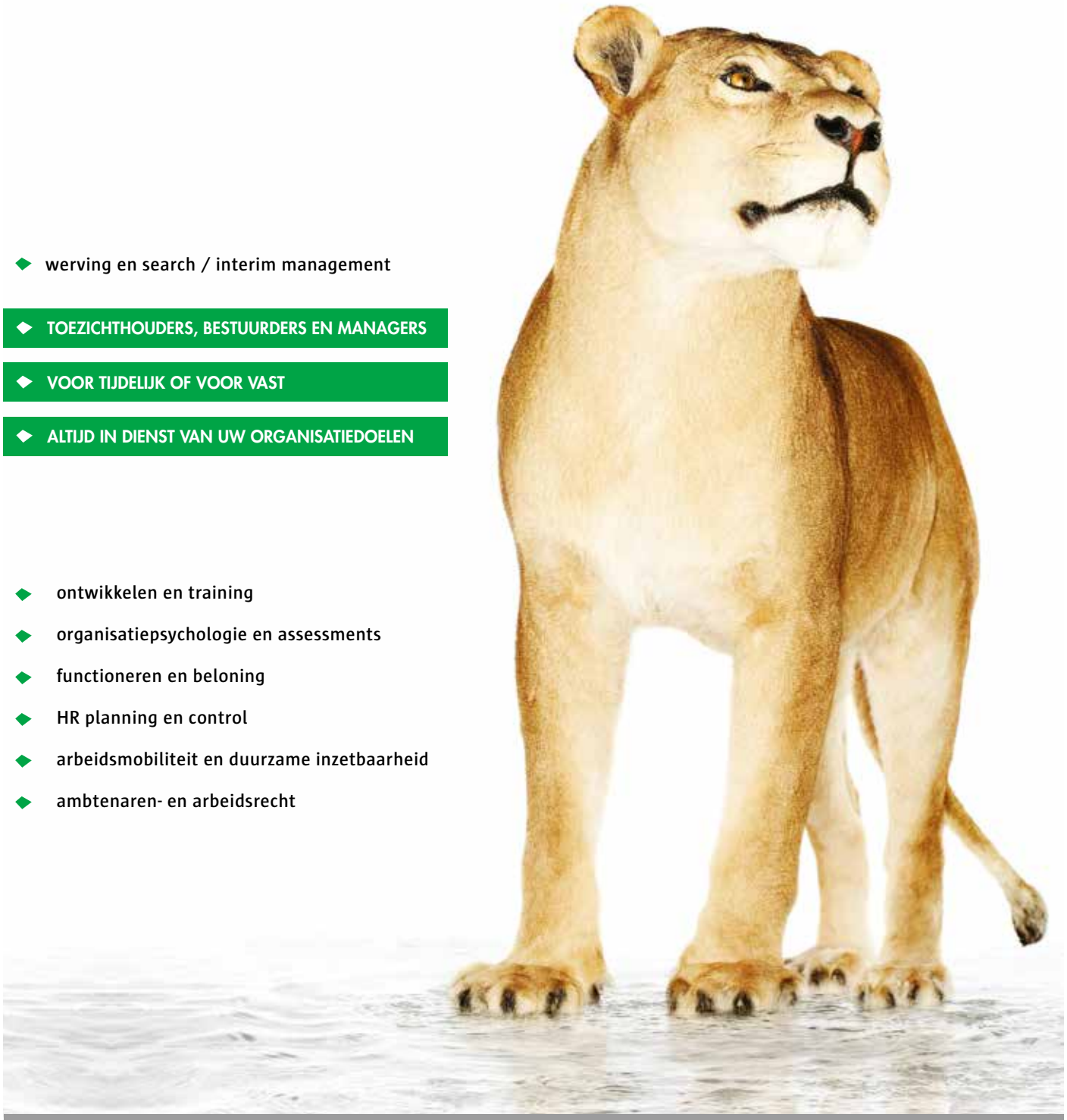

Voor meer informatie bel Geke Lexmond op 06 2051 6610 of mail naar geke.lexmond@leeuwendaal.nl

leeuwendaal.nl